

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN PLEISPARK NR. 49 TE SINT-DENIJS-WESTREM (PROV. OOST- VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1318

Rapport opgemaakt door: Tine Van denhaute

Derbystraat 51

9051 Gent

Augustus 2020

Dossiernr.: 28896.R.01 (intern)

OE-nr.: 2020H118

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van Pleispark nr. 49 te Sint-Denijs-Westrem
(prov. Oost-Vlaanderen)

Auteur

Tine Van den haute

Projectnummer

- 28896 (intern)
- 2020H118 (Agentschap Onroerend Erfgoed: bureaustudie)

Plaats en datum

Gent, augustus 2020

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1318

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	12/08/2020	Interne draft
v1	28/8/2020	Externe draft / definitieve versie
v2	28/8/2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
General Director	Patrick Hambach

1 INHOUD

1	Inleiding.....	7
1.1	Thesaurus.....	6
1.2	Administratieve gegevens.....	6
1.3	Doel van het onderzoek.....	6
1.4	Aanleiding van het onderzoek	7
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	7
1.6	Onderzoeksstrategie.....	10
2	Aard van de bedreiging	10
2.1	Huidige situatie	10
2.2	Toekomstige situatie.....	12
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse.....	15
3.1	Topografische situering	15
3.2	Bodemkundige situering.....	19
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis.....	25
4.1	Geschiedkundige situering.....	26
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	27
4.3	Cartografische Bronnen	36
4.4	Recente landschapsveranderingen.....	43
5	Besluit	45
5.1	Interpretatie en datering	45
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering.....	46
5.3	Samenvatting	47
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	48
7	Bibliografie.....	49

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	8
Figuur 2: Het studiegebied weergegeven op de kadasterkaart (Geopunt 2020).....	9
Figuur 3: Het studiegebied weergegeven op de meest recente orthofoto (ABO nv 2020)	10
Figuur 4: Vooraanzicht langsheen het Pleispark (Google Maps 2020)	11
Figuur 5: De toegangspoort tot het bijgebouw (Google Maps 2020)	11
Figuur 6: Inplantingsplan van de bestaande situatie met aanduiding van de te slopen bebouwing in het blauw gearceerd (Initiatiefnemer 2020)	13
Figuur 7: Inplantingsplan van de toekomstige situatie (Initiatiefnemer 2020).....	14
Figuur 8: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	15
Figuur 9: Het studiegebied weergegeven op een hoogtemodel (DTM 1m) (Geopunt 2020)	16
Figuur 10: Weergave van de genomen hoogteprofielen binnen het studiegebied (Geopunt 2020) ...	17
Figuur 11: Hoogteprofiel noord-zuid (Geopunt 2020)	17
Figuur 12: Hoogteprofiel west-oost (Geopunt 2020).....	18
Figuur 13: Skyview met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	18
Figuur 14: Het studiegebied weergegeven op de bodemkaart (Geopunt 2020)	19
Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	20
Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020).....	21
Figuur 17: Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019).....	21
Figuur 18: Het studiegebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt 2020)	22
Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in het zwart (Geopunt 2020).....	24
Figuur 20: Tabel met geraadpleegde bronnen.....	25
Figuur 21: Bouwkundig en landschappelijk erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2020).....	27
Figuur 22: Lijst van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019)	28
Figuur 23: Beschermden monumenten en stadsgezichten in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2020)	29
Figuur 24: lijst van de beschermde monumenten in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019).....	29
Figuur 25: Meldingen in de CAI in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019)	31
Figuur 26: Overzichtstabel CAI in de nabije omgeving.....	32
Figuur 27: Archeologienota's en nota's waarvan akte genomen werd binnen een straal van 50m rond het studiegebied (Geoportaal 2020)	35
Figuur 28: Het studiegebied aangeduid op de Villaretkaart (Geopunt 2020).....	36
Figuur 29: Het studiegebied aangeduid op de Ferrariskaart (Geopunt 2020)	37
Figuur 30: Het studiegebied aangeduid op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt 2020).....	38
Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020).....	39
Figuur 32: Het studiegebied aangeduid op de Popp-kaart (Geopunt 2020).....	40
Figuur 33: Het studiegebied op de stafkaart van België uit 1873 (Cartesius 2020)	41
Figuur 34: Het studiegebied op de stafkaart van België uit 1939 (Cartesius 2020)	42
Figuur 35: Het studiegebied aangeduid op een orthofoto uit 1971 (Geopunt 2020)	43
Figuur 36: Het studiegebied aangeduid op een orthofoto uit 1979-1990 (Geopunt 2020)	44
Figuur 37: Het studiegebied aangeduid op de meest recente orthofoto (Geopunt 2020).....	45

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Sint-Denijs-Westrem, Pleispark, Grietbeek, Maaltemeers

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2020H118
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Pleispark 49
- postcode :	9052
- fusiegemeente :	Sint-Denijs-Westrem
- land :	België
Lambertcoördinaten x/y (EPSG:31370)	N: 102879,3536/190185,6587 Z: 102912,1240/190122,7425 W: 102879,3536/190185,6587 O: 102975,7328/190152,7060
Kadaster	
- Gemeente :	Gent
- Afdeling :	24
- Sectie :	A
- Percelen :	7W; 7X
Onderzoekstermijn	Augustus 2020
Thesaurus	Bureauonderzoek, Sint-Denijs-Westrem, Pleispark, Grietbeek, Maaltemeers

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch archief bedreigd wordt door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de sloop van de bestaande bebouwing en de bouw van twee meergezinswoningen.

De oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft overschrijdt de grens van 3000m² (ca. 4.190m²) binnen een archeologische zone. De ingreep in de bodem overschrijdt de grens van 1000m² (ca. 4.190m²) binnen een archeologische zone, waardoor er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota moet worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

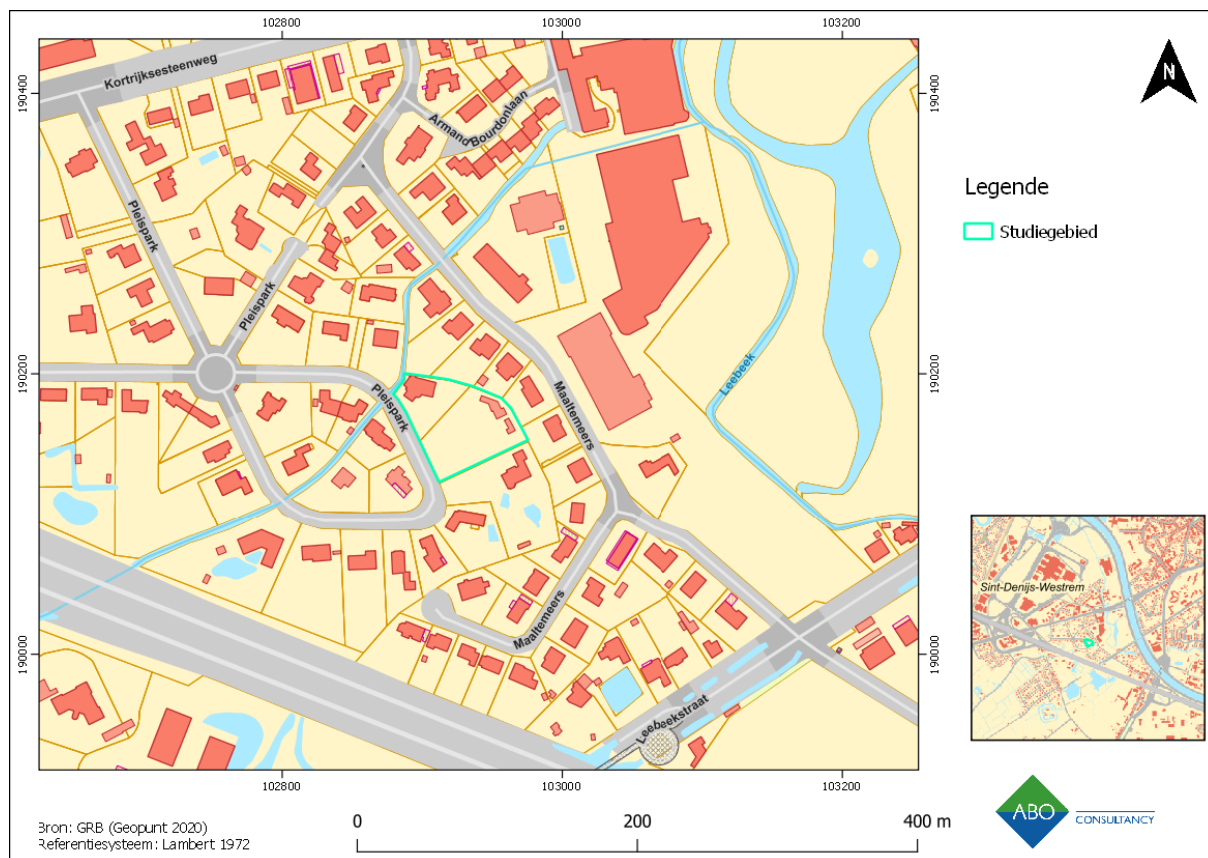
Het studiegebied, met een oppervlakte van ca. 4.190m² bestaat uit 2 percelen: 7W en 7X.

Het studiegebied (cf. figuur 1) is gelegen in een buitenwijk van Sint-Denijs-Westrem. De dorpskern bevindt zich op ca. 1,9km ten westen van het studiegebied. De grens met de stad Gent wordt gemarkeerd door de Rietgracht. Deze bevindt zich op ca. 150m meter ten oosten van het studiegebied waardoor het terrein zich dan ook net binnen de gemeentegrens van Sint-Denijs-Westrem bevindt. Op ca. 470m ten oosten van het studiegebied bevindt zich de Ringvaart om Gent. De autosnelweg E40 bevindt zich op ca. 150m ten zuiden van het studiegebied en de N43 op ca. 250m ten noorden.

Het studiegebied wordt in het noorden begrensd door de Grietbeek en in het westen door de straat Pleispark. Voor het overige is het studiegebied omringd door woningen met tuin.

Binnen het studiegebied bevindt zich momenteel een woning op perceel 007W en twee bijgebouwen op perceel 007X. De overige gedeeltes binnen het studiegebied zijn ingericht als tuin.

Figuur 1 geeft het studiegebied weer op de GRB basiskaart, figuur 2 toont het studiegebied op de kadasterkaart.

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

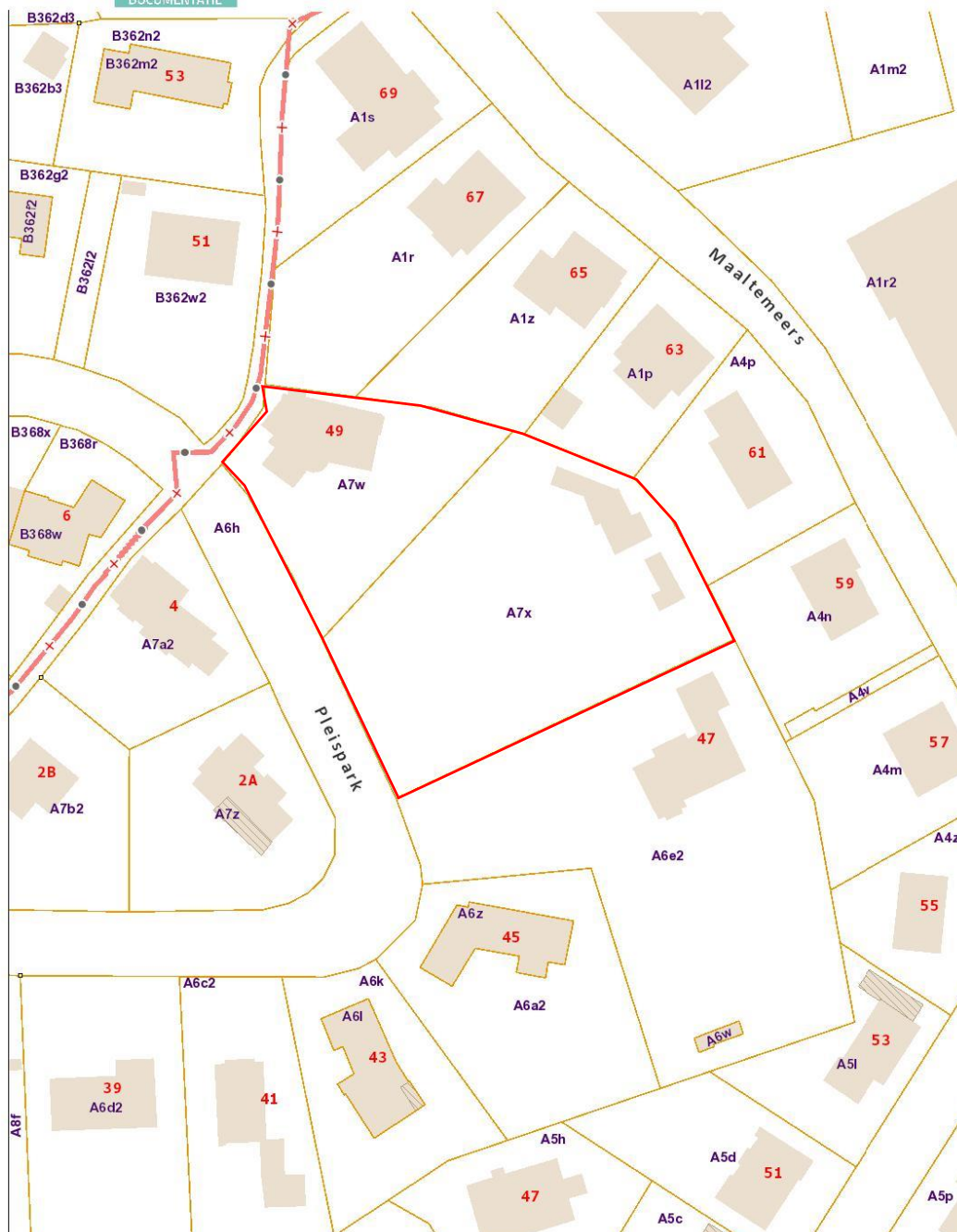

Federale
Overheidsdienst
FINANCIËN
PATRIMONIUM-
DOCUMENTATIE

Uittreksel uit het kadastraal percelenplan

Gecentreerd op:
GENT 24 AFD/ZWIJNAARDE/

Fiscale toestand 01.01.2020
Aangemaakt op 12/08/2020
Schaal: 1 : 1000

De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset (= Bgn, Rebu of te wel Gebouwen(gewesten)) beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan

Figuur 2: Het studiegebied weergegeven op de kadasterkaart (Geopunt 2020)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

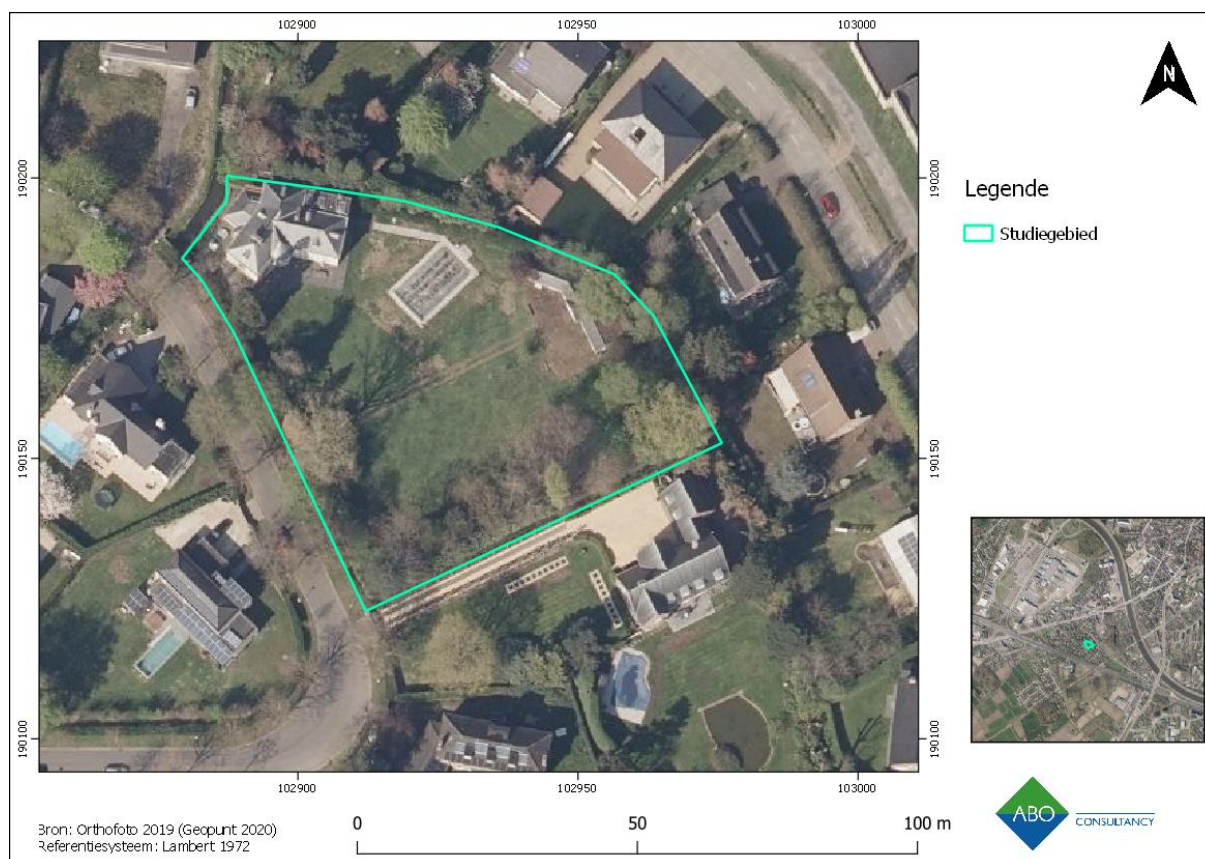
Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hst. 3). Hiervoor werd zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact op het archeologisch kennispotentieel te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Figuur 3: Het studiegebied weergegeven op de meest recente orthofoto (ABO nv 2020)

Binnen het studiegebied bevindt zich langsheen de noordelijke zijde een 20ste-eeuwse villawoning. Iets ten zuidoosten van de woning bevindt zich een zwembad. Ten zuiden van dit zwembad, langsheen de oostelijke zijde is een langgerekt bijgebouw te zien. Naar dit bijgebouw loopt een onverharde weg met een toegangspoort via de weg Pleispark. Het studiegebied is voor het overige onverhard en langs de randen voorzien van een haag. Langsheen de randen is steeds ook een bomenrij te zien.

Figuur 4: Vooraanzicht langsheen het Pleispark (Google Maps 2020)

Figuur 5: De toegangspoort tot het bijgebouw (Google Maps 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

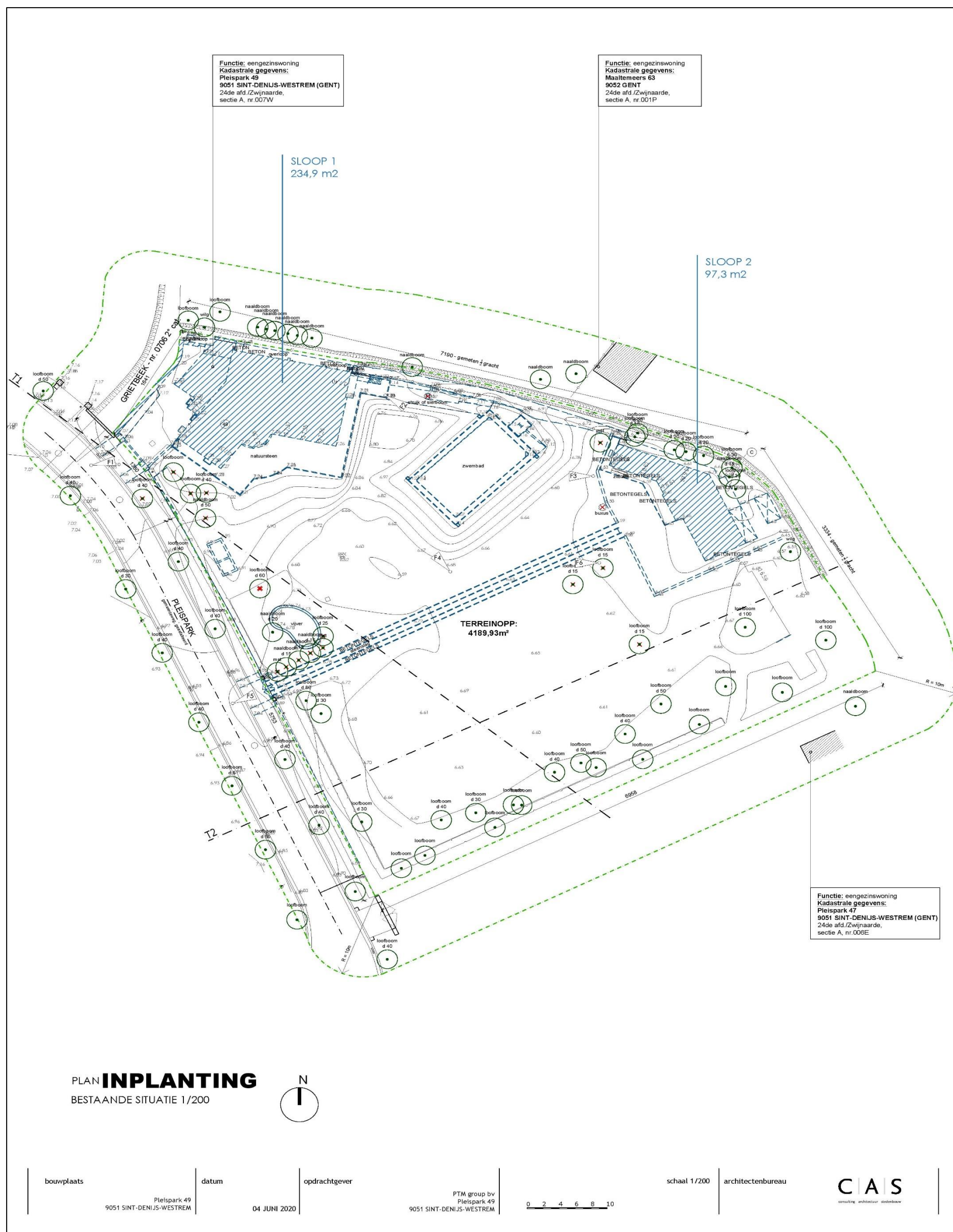
In de toekomst zal de bebouwing op het terrein gesloopt worden. Een 16-tal bomen langsheen de westzijde en ten westen van het bijgebouw zullen gerooid worden. Na de sloop worden twee meergezinswoningen ingeplant binnen het studiegebied. Binnen het studiegebied wordt het hoofd- en bijgebouw gesloopt. Of er kelders zijn is niet gekend. Ook het zwembad, een vijver en een ongefundeerd tuinhuis zullen verdwijnen. Na de sloopwerken zal het terrein met ca. 60cm worden opgehoogd om wateroverlast in de toekomst te vermijden.

Op het terrein worden vervolgens twee meergezinswoningen (blok A en blok B) gebouwd. Deze bestaan uit 3 bouwlagen, er wordt geen ondergronds niveau voorzien. De fundering bestaat in beide gevallen uit een betonplaat die op ca. 85m-mv diepte zal worden ingegraven. Ongeveer in het midden van het terrein tussen beide appartementsgebouwen komt een wadi. Deze zal worden ingegraven tot op een diepte van ca. 1,20m-mv. Voor het overige zullen nog 3 bomen worden aangeplant in het noordelijke gedeelte van het terrein. Deze ingreep zal een lokale verstoring van ca. 1m-mv met zich meebrengen. De verharding voor de parkeerplaatsen en rondom de gebouwen zal ca. 50cm-mv diep ingeplant worden.

Al deze dieptes zijn berekend t.o.v. de nieuwe nulpas. T.o.v. het huidige maaiveld gaat het dus om 25cm-mv voor de fundering van de gebouwen, 0,60m-mv voor de wadi en ca. 40cm-mv voor de bomen. Voor de verharding zal de verstoring niet tot op het oorspronkelijke maaiveld komen.

De bedreiging van de archeologische waarden op het terrein is dus tweeledig, enerzijds zal het terrein gedeeltelijk worden opgehoogd wat kan zorgen voor compactie. Deze compactie kan veroorzaakt worden door het volume grond nodig voor de ophoging maar ook door de zware machines die zullen gebruikt worden om de grond te verdelen en het terrein te nivelleren. Anderzijds zal de fundering van de twee meergezinswoningen en de aanleg van de wadi ook zorgen voor een verstoring van de ondergrond. De verstoring door uitgraving blijft echter vrij beperkt gezien de voorafgaandelijke ophoging van het terrein.

Figuur 1 geeft het inplantingsplan van de huidige situatie weer met aanduiding van de te slopen structuren, figuur 2 geeft een beeld van de toekomstige situatie op het terrein.

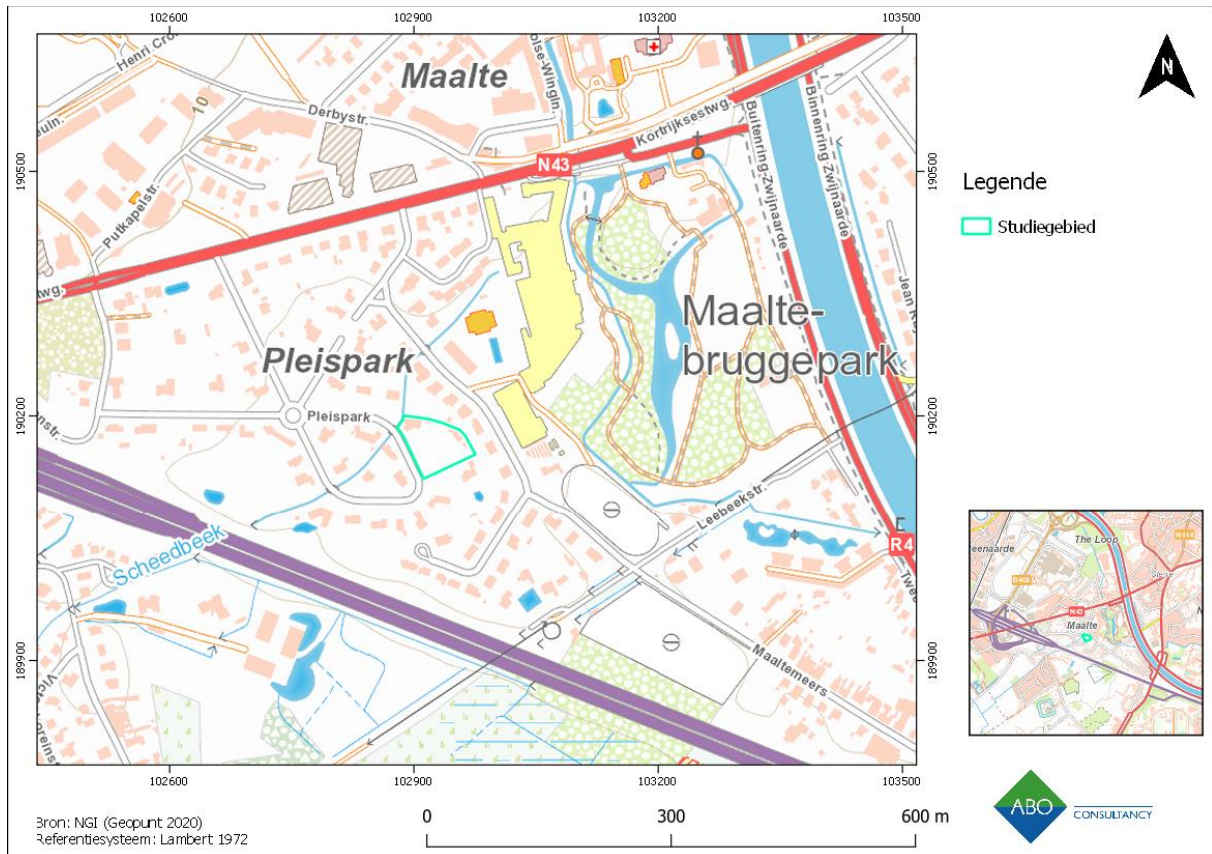

Figuur 6: Inplantingsplan van de bestaande situatie met aanduiding van de te slopen bebouwing in het blauw gearceerd (Initiatiefnemer 2020)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

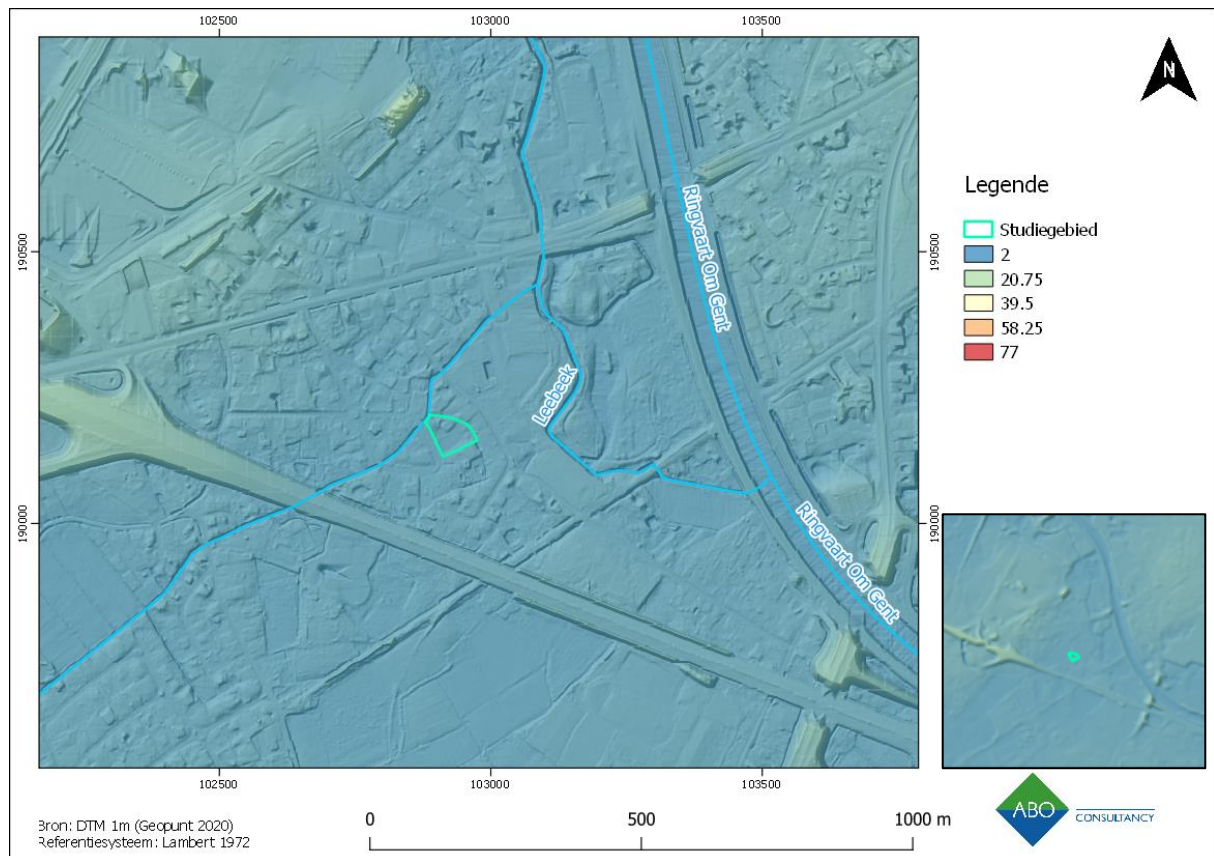
3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Figuur 8: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

Op de topografische kaart (figuur 8) is te zien dat het studiegebied zich in een woonwijk bevindt. De autosnelweg E40 is hier aangeduid als een paarse lijn ten zuiden van het studiegebied. Ten noorden van het studiegebied staat de N43 aangeduid en ten oosten de Ringvaart. Nabij het studiegebied bevindt zich de middelbare school Don Bosco met bijhorende kapel. Ten oosten hiervan staat het Maaltebruggepark aangeduid. Ten noorden van de N43 is een gedeelte van het ziekenhuis Maria Middelaars te zien, eveneens met bijhorende kapel. Ten westen van het ziekenhuis staat het toponiem 'Maalte' aangeduid. Nabij het studiegebied is het toponiem Pleispark aangeduid.

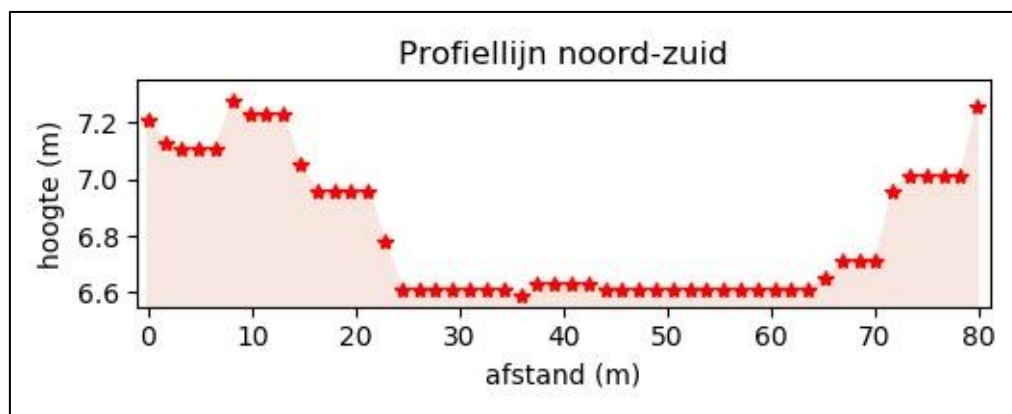
Figuur 9: Het studiegebied weergegeven op een hoogtemodel (DTM 1m) (Geopunt 2020)

Het studiegebied bevindt zich lagergelegen in het landschap, nabij de Grietbeek en de Leebeek. Deze laatste duidt eigenlijk de Rietgracht aan. Ten zuidwesten van het studiegebied op een afstand van ca. 250m is een hoger gelegen zone te zien. Hier bevond zich eertijds het gehucht Maalte. Verder valt nog een artificiële verhoging op te merken ten westen van het studiegebied. Het gaat hier om een oprit van de E40. Op de overzichtskaart bij figuur 9 valt te zien dat het studiegebied zich in een driehoekige, lagergelegen zone bevindt tussen de hoger gelegen gebieden van Gent en Sint-Denijs-Westrem (waar ook Maalte onder valt).

Gezien de lagergelegen ligging van het studiegebied zal deze locatie vermoedelijk niet erg gegeerd geweest zijn voor bewoning in vroegere tijden. Tijdens de steentijd maar ook tijdens latere periodes zal men de voorkeur gegeven hebben aan de hoger gelegen gronden ten westen en oosten van het studiegebied.

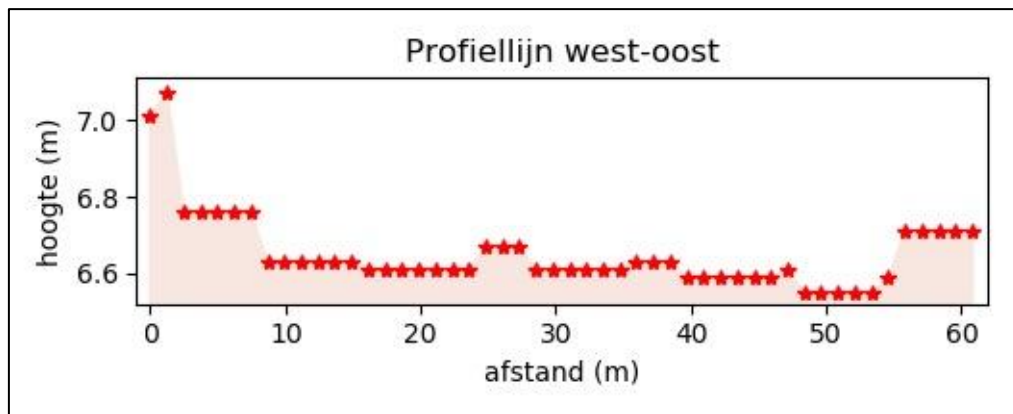

Figuur 10: Weergave van de genomen hoogteprofielen binnen het studiegebied (Geopunt 2020)

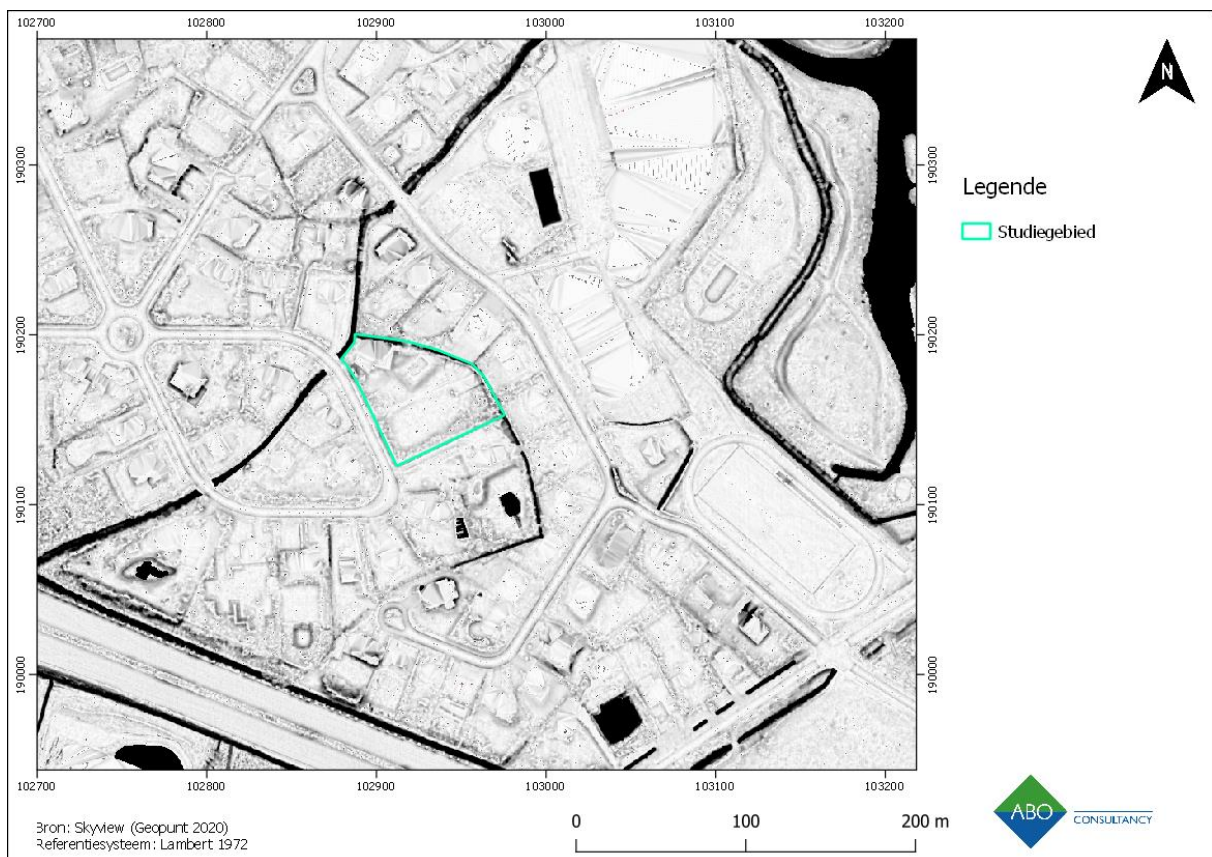
Figuur 11: Hoogteprofiel noord-zuid (Geopunt 2020)

Op het hoogteprofiel noord-zuid (figuur 11) zien we dat het verschil tussen het hoogste en laagste punt ca. 60cm bedraagt. De trapsgewijze ligging van de punten wijst op een nivellering van het terrein. Vermoedelijk in het kader van de huidige bebouwing uit de 20ste eeuw. In het middengedeelte van het terrein valt een gevoelig lager gelegen stuk op te merken.

Figuur 12: Hoogteprofiel west-oost (Geopunt 2020)

Op de profiellijn west-oost (figuur 12) bedraagt het maximale hoogteverschil tussen de punten ca. 40cm. De trapsgewijze ligging van de punten duidt opnieuw op nivellering. Ook hier valt op te merken dat het middengedeelte van het studiegebied lagergelegen is dan de beide uiteindes. De daling is hier wel minder significant.

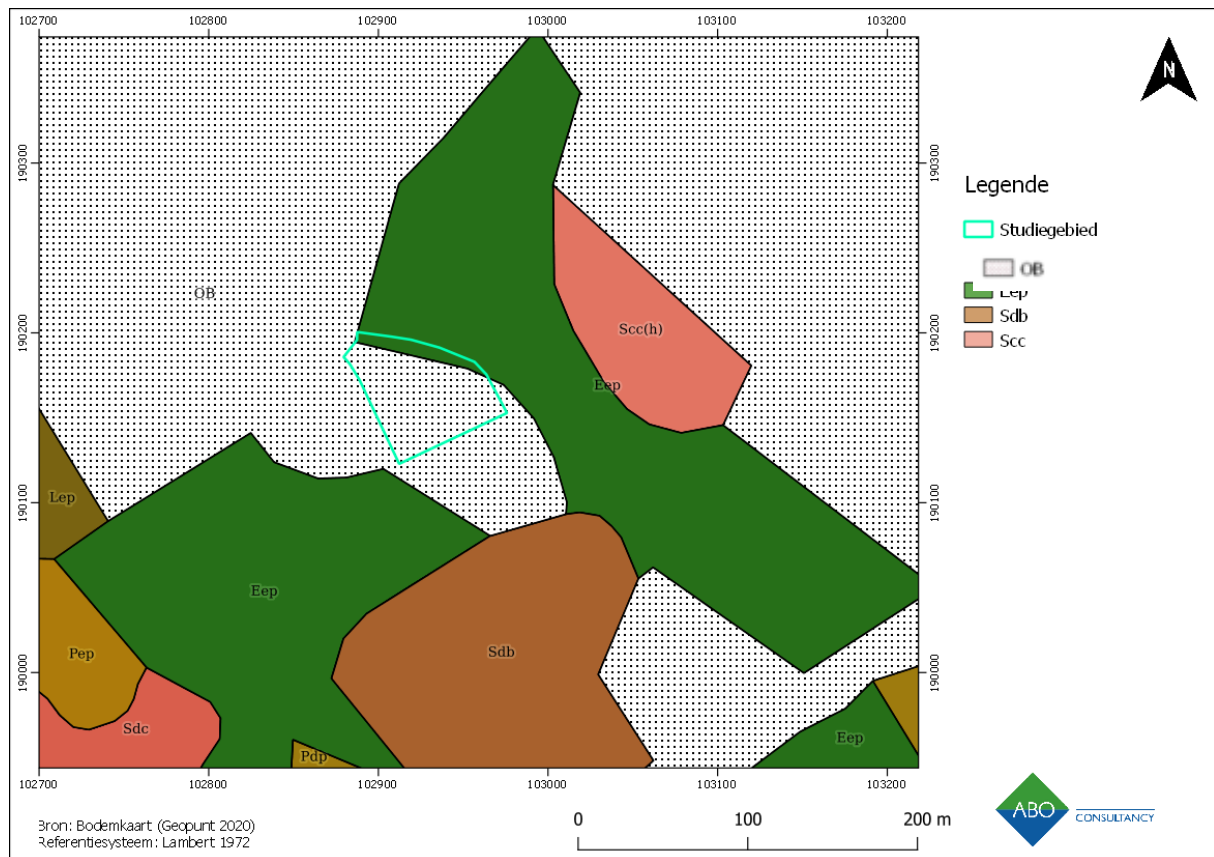

Figuur 13: Skyview met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op de skyview (figuur 13) zijn geen noemenswaardige hoogteverschillen te zien binnen het studiegebied. De Grietbeek meteen ten noorden van het studiegebied kan worden opgemerkt als een zwarte lijn. Iets ten oosten van het studiegebied valt het Maaltebruggepark met restant van de Rietgracht op te merken. Ten zuiden van het studiegebied zijn lagergelegen bermen langs de autosnelweg E40 te zien.

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAART

Figuur 14: Het studiegebied weergegeven op de bodemkaart (Geopunt 2020)

Het studiegebied bevindt zich quasi volledig in een bebouwde zone, aangeduid als type **OB**. Hier is de bodem grotendeels bebouwd en aangetast door menselijke ingrepen. De oorspronkelijke bodemopbouw kan dan ook niet meer gekarteerd worden. Gezien het studiegebied zich in een dichtbebouwde zone in het centrum van Gent bevindt is dit zoals verwacht. Bodemtype **OB** komt voor in de ruime regio rond het studiegebied en beslaat het volledige stadscentrum.

Een klein gedeelte van de noordoostelijke zone van het studiegebied bevindt staat gekarteerd als bodemtype **Eep**. Het gaat hier om een sterk gleyige, alluviale grondwatergrond. Dit bodemtype wordt gekenmerkt door een grijze bovengrond met daaronder een sterk gleyige laag. De blauwgrijze reductiehorizont komt voor tussen 80 en 120cm-mv. Deze bodems zijn doorlopend te nat en zijn te zwaar en te moeilijk om te bewerken als akkerland. Daarom worden deze voornamelijk ingezet als weidegrond.

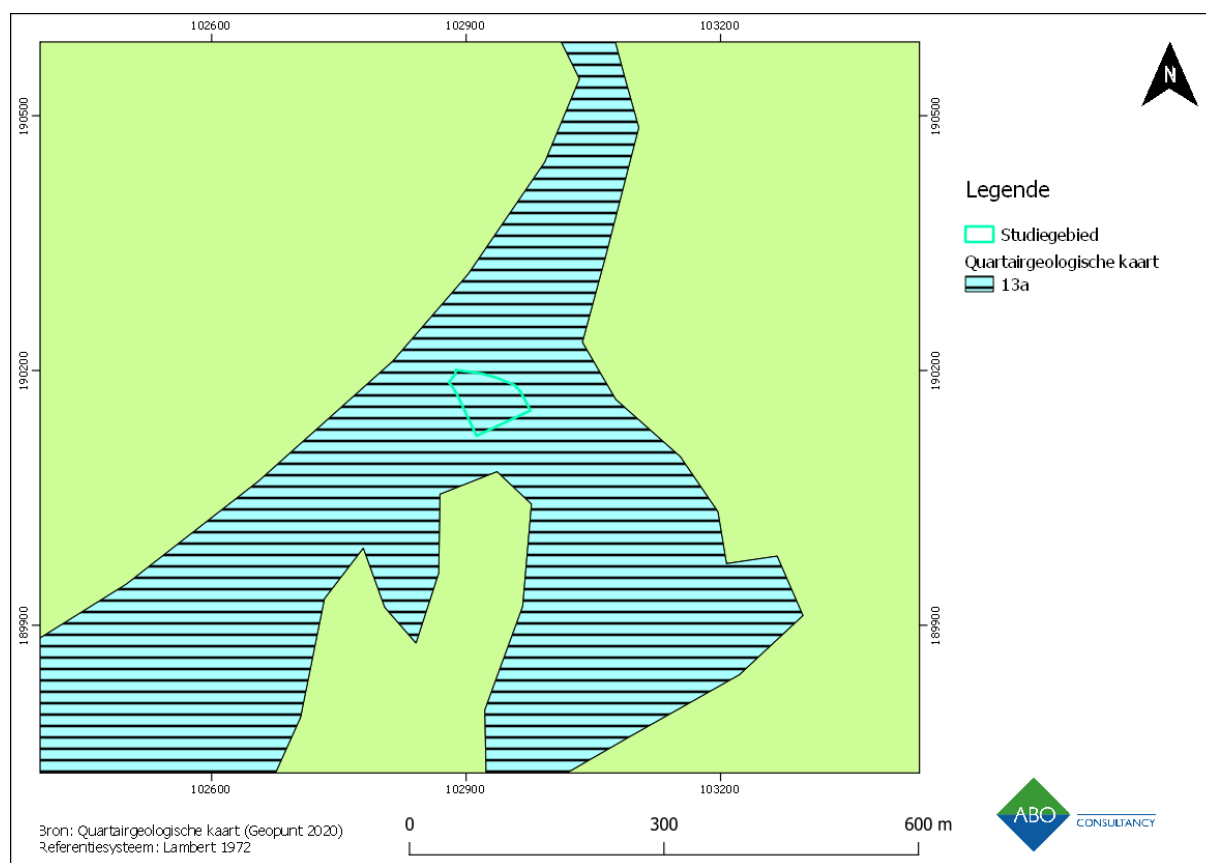
Gezien bodemtype **Eep** zowel ten noordoosten als ten zuidwesten van het studiegebied voorkomt en het studiegebied gelegen is binnen de alluviale vlakte van de Grietbeek kan worden aangenomen dat dit bodemtype ook binnen het volledige studiegebied voorkomt. De bodem is niet geschikt voor landbouw en zal in het verleden ook niet geselecteerd zijn voor bewoning gezien de lageregelegen, drassige ligging.

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

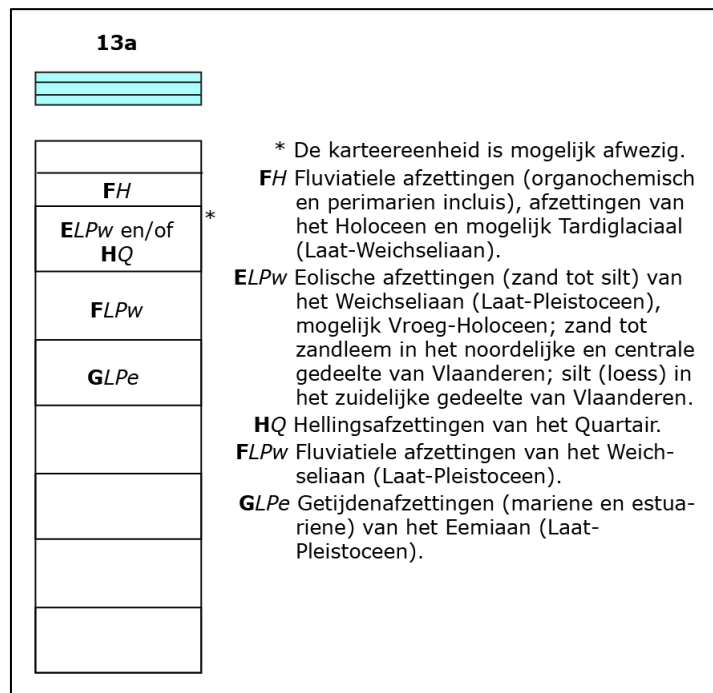
Het studiegebied bestaat uit het Quartaire pakket type 13a. Het gaat hier om getijdenafzettingen (mariene en estuariene) uit het Eemiaan (Laat-Pleistoceen). Daarboven bevindt zich een laag met fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Daarboven bevinden zich eolische afzettingen (zand tot silt) uit het Weichseliaan en mogelijk vroeg-Holoceen. Het gaat hier in het meer noordelijke deel van Vlaanderen om afzettingen van zand tot zandleem. Binnen deze laag bevinden zich mogelijk ook nog hellingsafzettingen uit het Quartair. Daarboven bevindt zich een laag met fluviatiele afzettingen (organochemisch en primairien inclus), deze dateren uit het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (laat-Weichseliaan).

De Quartairgeologische kaart komt mooi overeen met de landschappelijke ligging van het studiegebied binnen de alluviale vlakte van de Grietbeek die zich net ten noorden van het studiegebied bevindt.

Figuur 15 geeft de Quartairgeologische kaart weer t.h.v. het studiegebied, figuur 16 de Quartairgeologische sequentie.

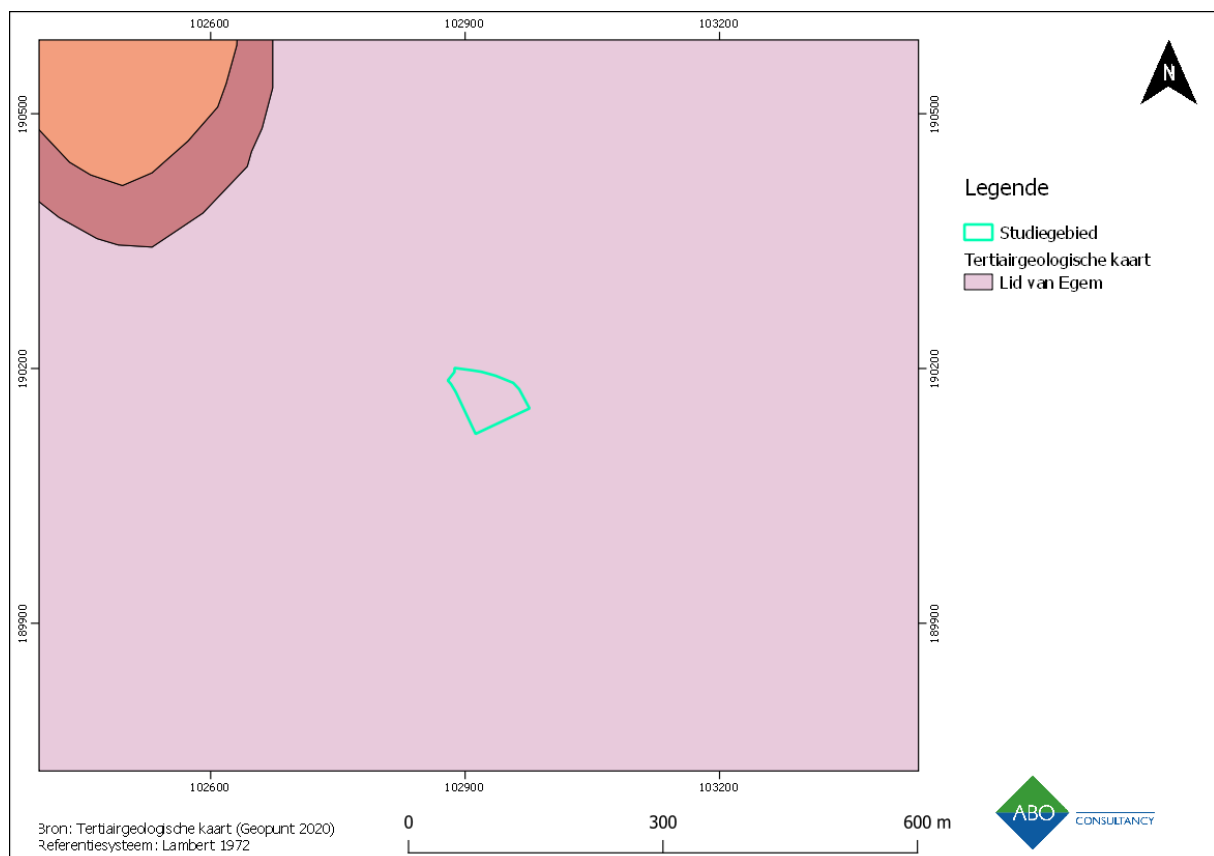

Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020)

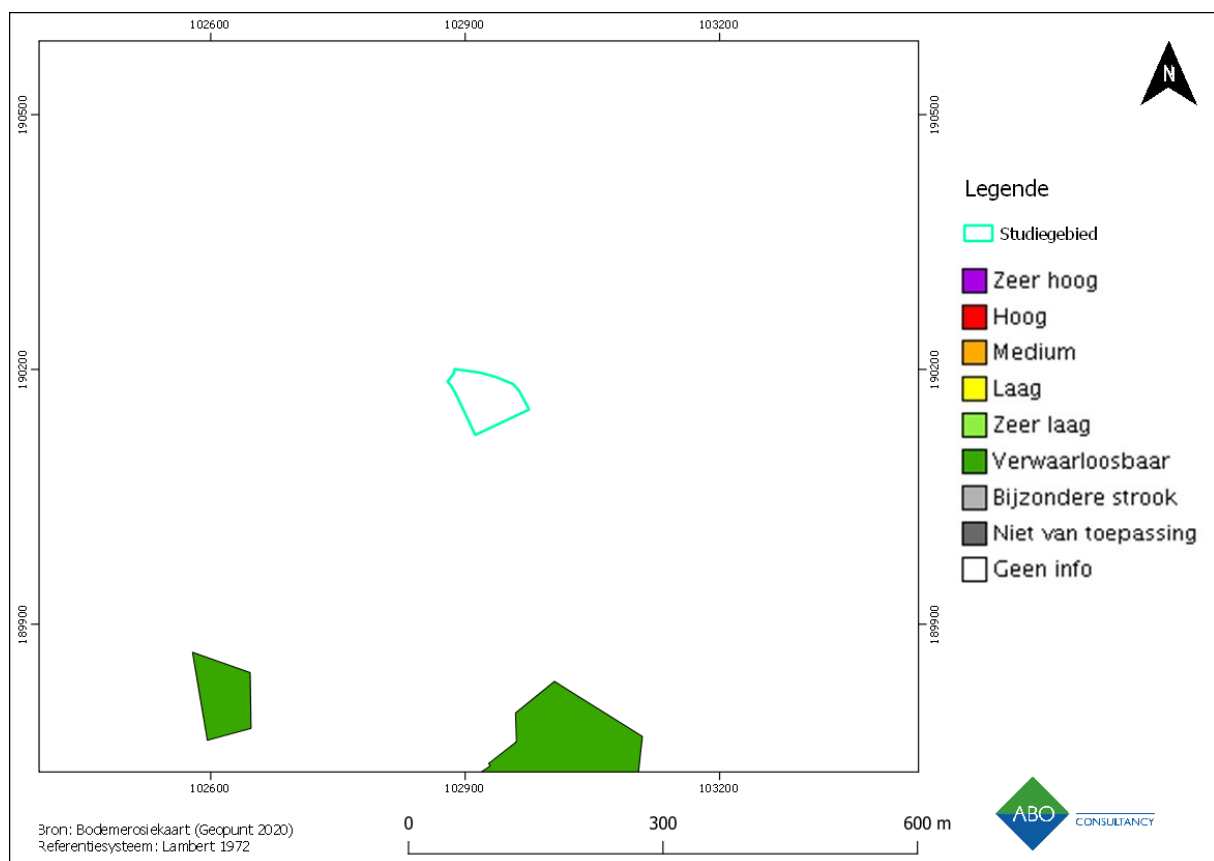
3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 17: Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

Het studiegebied behoort tot de formatie van Tielt, lid van Egem. Deze onderverdeling bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand. Plaatselijk komen zandsteenbankjes of kleilagen voor. Het zand is ook glauconiet- en glimmerhoudend.

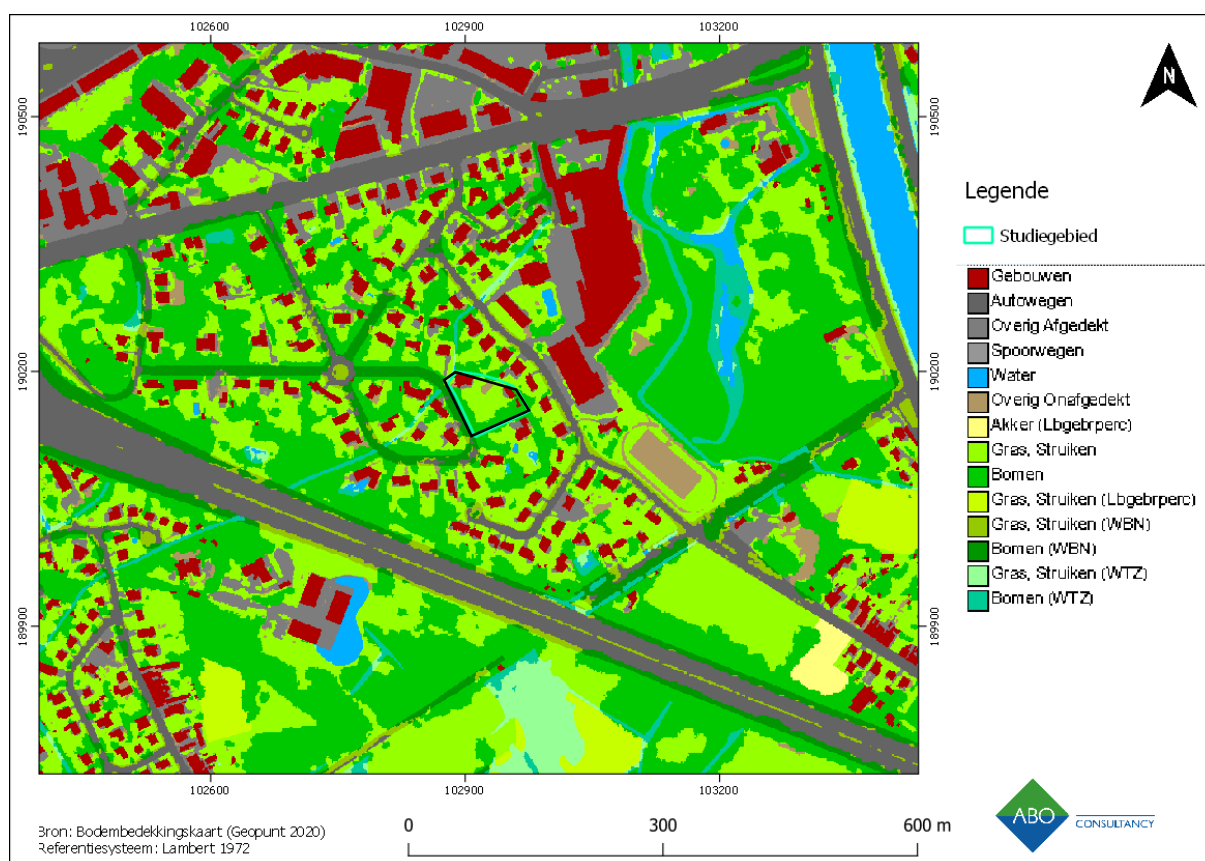
3.2.4 BODEMEROSIEKAART

Figuur 18: Het studiegebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt 2020)

Op de bodemerosiekaart is geen informatie beschikbaar voor het studiegebied. Gezien het studiegebied zich lager gelegen in het landschap bevindt is er weinig kans op erosie.

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in het zwart (Geopunt 2020)

Op de bodembedekkingskaart (figuur 19) is binnen het studiegebied bebouwing aangeduid afgewisseld met groenzones. Ten noorden en zuiden van het studiegebied zijn de Kortrijksesteenweg en autosnelweg E40 te zien. Ten oosten van het studiegebied is de school Don Bosco te zien met ten oosten daarvan het Maaltebruggepark. Ten noorden van de Kortrijksesteenweg zijn wat loodsen en kantoorzones te zien, voor het overige is het gebied voornamelijk ingericht met woonwijken.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Binnen archeologische zone
Inventaris Bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Beschermde monumenten	Relevant, cf. 4.2.2
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Relevant, cf. 4.2.2
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.3
Inventaris historische stadskern	Relevant, cf. hst. 4.1
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet binnen GGA gelegen
Archeologienota's en nota's waarvan reeds akte genomen werd	Relevant, cf. hst. 4.2.4
Cartografische bronnen	
Fricxkaart (ca. 1744)	Niet relevant, niet gedetailleerd genoeg.
Villaretkaart (ca. 1745-1748)	Relevant, cf. hst. 4.3.1
Ferrariskaart (ca. 1770-1778)	Relevant, cf. hst. 4.3.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. hst. 4.3.3
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Relevant, cf. hst. 4.3.4
Popp-kaart (1842-1879)	Relevant, cf. hst. 4.3.5
Stafkaart 1873	Relevant, cf. hst. 4.3.6
Stafkaart 1939	Relevant, cf. hst. 4.3.7
Orthotofoto's 20 ^{ste} eeuw en meest recent	Relevant, cf. hst. 4.4

Figuur 20: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 GESCHIEDKUNDIGE SITUERING

4.1.1 SINT-DENIJS-WESTREM

De oudste vermelding van ‘Westrehem’ dateert uit de 10de eeuw. De naam betekent ‘woonplaats in het westen’. In de 12de-13de eeuw werd er gesproken over Westrem en werd ook de naam van de patroonheilige van het dorp Sint-Denijs toegevoegd. De archeologische vondsten in de regio klimmen op tot het mesolithicum en de Gallo-Romeinse periode. Voor dit laatste tijdvak gaat het om een muntschat en brandrestengraven ter hoogte van het vliegveld van Sint-Denijs-Westrem. Dit vliegveld bevindt zich op ca. 750m ten noordwesten van het studiegebied. Tot aan de Franse bezetting was Sint-Denijs-Westrem als deel van de heerlijkheid van Overmeers in eigendom van de abdij van Gent-Sint-Pieters.

Het landschap was voor de aanleg van de verkeersinfrastructuur in de 20ste eeuw gekenmerkt door heide, weides en landerijen, met daartussen enkele kastelen met parken en daartussen een aantal wijken waaronder ook Maaltebrugge. Deze wijk is het hoogst gelegen en bevindt zich op ca. 350m ten noordwesten van het studiegebied. In 1820 van de vorige eeuw werd hier een oefenterrein ingericht voor de garnizoenen gelegerd in Gent. In 1838 kwam er een koersplein (voor de paardenkoers) en tijdens WOI werd er een vliegveld opgericht (zie vorige paragraaf).

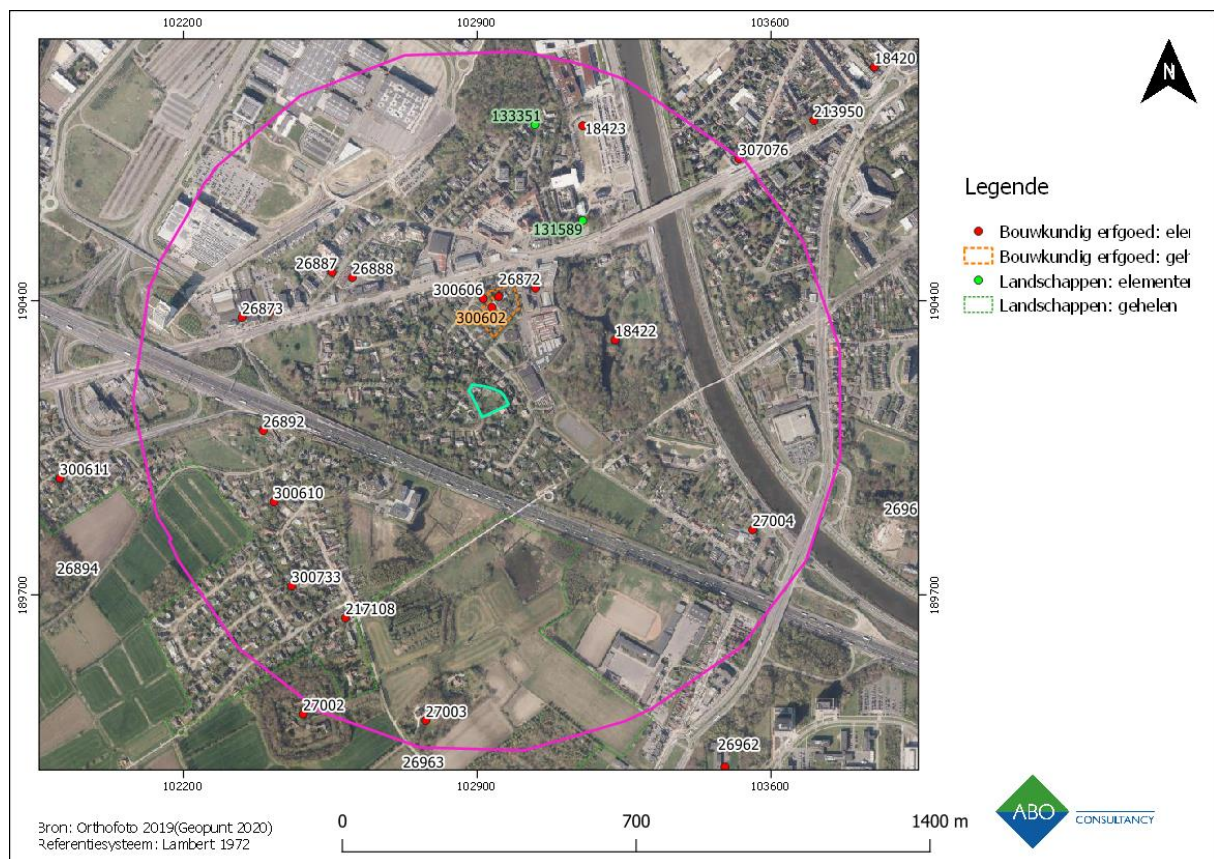
In de 18de eeuw werd de huidige Kortrijksesteenweg aangelegd. Bij de verschillende herbergen naast deze weg ontstonden nieuwe wijken. In de 20ste eeuw werden achtereenvolgens de spoorlijn Gent-Kortrijk (1911), de autosnelweg E40 (1950) en de Ringvaart (1969) aangelegd. Dit zorgde voor een vergaande versnippering van de gemeente.

Gezien het studiegebied zich ten westen van de Rietgracht bevindt was het van oudsher gelegen buiten de jurisdictie van de stad Gent. De Rietgracht werd in de 13de eeuw gegraven als fysieke grens tussen de stad Gent en de buitengebieden. Een relaas van de stad Gent is hier dan ook weinig op zijn plaats gezien het studiegebied zich ver van de historische stadskern bevond en ook buiten de jurisdictie van Gent lag.

Ten zuidenwesten van Gent werd een zone, voornamelijk gelegen op het grondgebied van Zwijnaarde, bebouwd met kastelen. De meeste zijn gegroeid uit laatmiddeleeuwse ontginningshoeves die vanaf de 16de eeuw werden omgebouwd tot lusthoven van de adel en gegoede burgerij op het platteland. Tijdens de industriële revolutie van de 19de eeuw werden ook diverse kastelen opgericht voor rijke industriëlen die zich op het platteland rond Gent kwamen vestigen.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 BOUWKUNDIG EN LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

Figuur 21: Bouwkundig en landschappelijk erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2020)

Binnen een straal van 800m rond het studiegebied bevinden zich 14 meldingen van bouwkundig erfgoed en 2 van landschappelijk erfgoed.

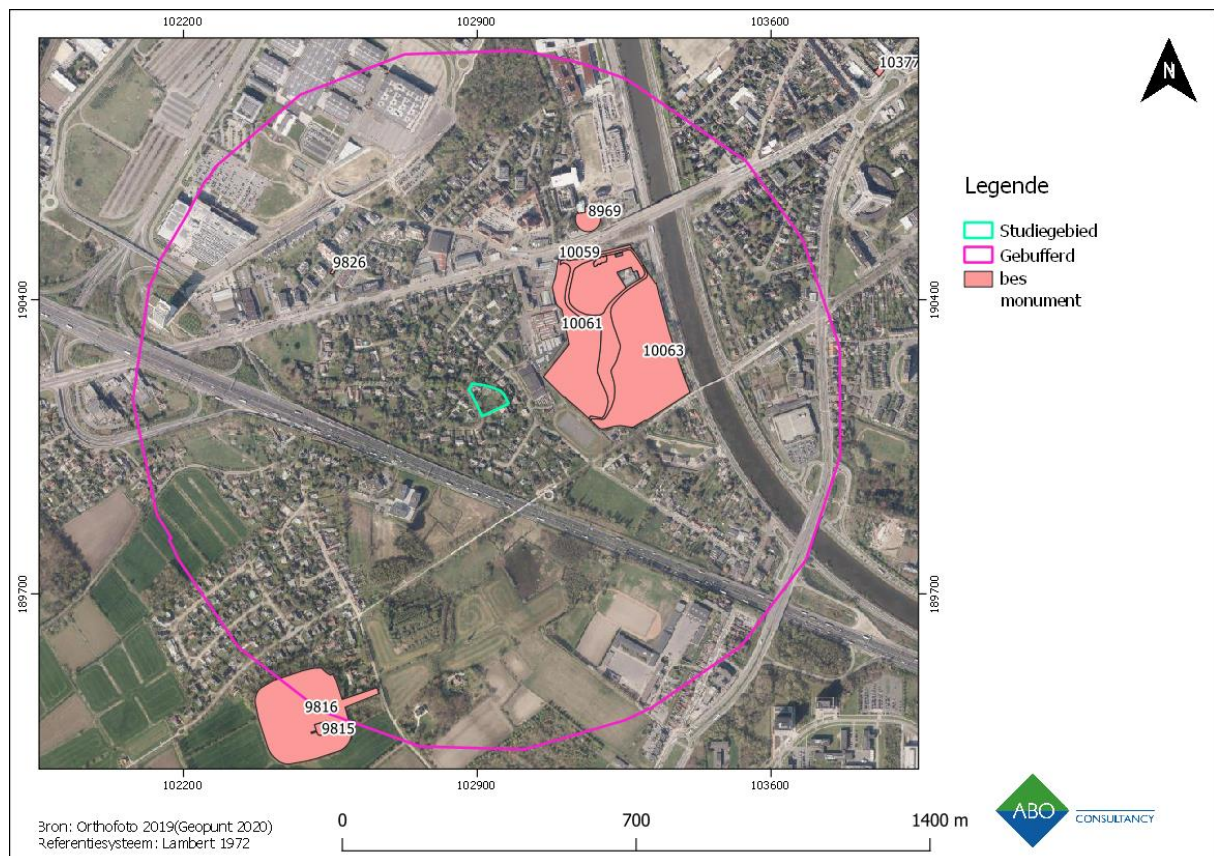
Alle meldingen van bouwkundig erfgoed dateren uit de 19de eeuw of later. Gezien deze periode te recent is in het kader van deze archeologienota zullen de individuele meldingen niet apart besproken worden. Voor de volledigheid worden deze wel hieronder opgelijst. Het Maaltekkasteel (ID 18422) dateert uit 1754 en werd later nog diverse malen aangepast, onder andere met een neogotische vleugel op het einde van de 19de eeuw. Het kasteeldomein Rijvissche (ID 27002) gaat terug tot de 12de eeuw en werd vermeld onder de bezittingen van de Gentse Sint-Pietersabdij. Nadien ging het kasteel over in private handen. Het kasteel is volledig omgracht en voorzien van een hovenierswoning en neerhof. Bij het kasteeldomein hoort ook een hoeve uit de 17de eeuw. Het kasteel zelf bestaat uit een ingangspoort uit de 14de-15de eeuw, een 16de-eeuwse woonvleugel en een 18de-eeuwse classicistische vleugel. Het kasteel van Rijvissche is een tot luthof aangepaste ontginningshoeve (cf. hst. 4.1). ID 26887 betreft de Putkapel. Deze werd eind 17de eeuw opgericht maar verwoest door een brand in 1944. De kapel werd in behoudende stijl terug opgebouwd na WOII.

ID Bouwkundig Erfgoed	Omschrijving	Datering
18422	Domein Maaltekkasteel	3 ^{de} kwart 18 ^{de} eeuw
18432	Villa	Interbellum

26872	Klooster Sint-Jozefgesticht (Don Bosco)	3 ^{de} kwart 19 ^{de} eeuw
26873	Neotraditionele kunstenaarswoningen	2 ^{de} helft 19 ^{de} eeuw
26887	Putkapel	4 ^{de} kwart 17 ^{de} eeuw
26888	Twee woningen en aanpalend werkhuis	3 ^{de} kwart 19 ^{de} eeuw
26892	Hoeve met losse bestanddelen	19 ^{de} eeuw
27002	Kasteeldomein Rijvissche	14 ^{de} -19 ^{de} eeuw
27003	Villa La Closerie	Vóór WOI
27004	Villa in Engelse cottagestijl	Vóór WOI
217108	Woning De Deken	Na WOII
300610	Villa Coigné	Na WOII
300602	Ensemble bungalows	Na WOII
300733	Kunstenaarswoning Windekind	Na WOII
131589	Opgaande amberboom	Vóór WOI
133351	Opgaande linde: herdenkingsboom	Na WOII

Figuur 22: Lijst van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019)

4.2.2 BESCHERMDE MONUMENTEN

Figuur 23: Beschermden monumenten en stadsgezichten in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2020)

Binnen een straal van 100m rond het studiegebied bevinden zich 6 meldingen van beschermden monumenten en 2 meldingen van een beschermd stadsgezicht.

ID	Omschrijving	Datering
8969	Opgaande amberboom bij ziekenhuis Maria Middelaes	Vóór WOI
9815	Kasteeldomein Rijvissche: kasteel	14 ^{de} -19 ^{de} eeuw
9816	Kasteeldomein Rijvissche: omgeving kasteel	11 ^{de} -19 ^{de} eeuw
9826	Putkapel	4 ^{de} kwart 17 ^{de} eeuw
10059	Domein Maalteekasteel: kasteel	3 ^{de} kwart 18 ^{de} eeuw
10061	Domein Maalteekasteel: walgracht, serpentinevijver, en brug met toegangspoort	2 ^{de} helft 19 ^{de} eeuw
10063	Domein Maalteekasteel: park, deel van de Maaltebeek en kapel	2 ^{de} helft 19 ^{de} eeuw

Figuur 24: lijst van de beschermden monumenten in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019)

De amberboom (ID 8969) bij het ziekenhuis Maria Middelaers (voorheen kasteel Hanus, opgericht in 1913) werd beschermd als monument omwille van de artistieke, sociaal-culturele, historische en volkskundige waarde. De boom is waarschijnlijk de oudste amberboom in Vlaanderen.

Het kasteel Rijvissche (ID 9815) werd beschermd als monument omwille van de artistieke en historische waarde. Het gaat om een versterkte adellijke woning met deels bewaard middeleeuws verdedigingssysteem aan de westzijde, met toegangspoort met twee torentjes en muur met weergang, opklimmend tot de 14de-15de eeuw; voorts een 16de-eeuwse woonvleugel en een 18de-eeuwse sobere classicistische vleugel in L-vorm aangebouwd aan de oostzijde van het door een brede binnenwal omgeven woonzone. Het domein zelfs gaat terug tot de 12de eeuw en behoorde tot de bezittingen van de Gentse Sint-Pietersabdij. Vermoedelijk ligt de oorsprong van het domein dan ook in een ontginningshoeve.

ID 9816 betreft de bescherming van het domein rond het kasteel Rijvissche bestaande uit de dubbele vierkante grachtengordel met hun oevers, de wal ertussen, de binnengracht omheen het kasteel, de centrale woonzone van het neerhof en de toegangsweg en omlopende weg van het kasteeldomein Rijvissche. De bescherming gebeurde omwille van de historische waarde, het gaat hier namelijk om een gaaf bewaard voorbeeld van een middeleeuwse 'ringwalsite' opklimmend tot de 11de-12de eeuw bestaande uit twee parallelle grachten met brede aarden wal ertussen en een centrale woonzone met neerhof omsluitend, terwijl de binnengracht in de zuidoosthoek op zijn beurt de adellijke woonzone omgeeft.

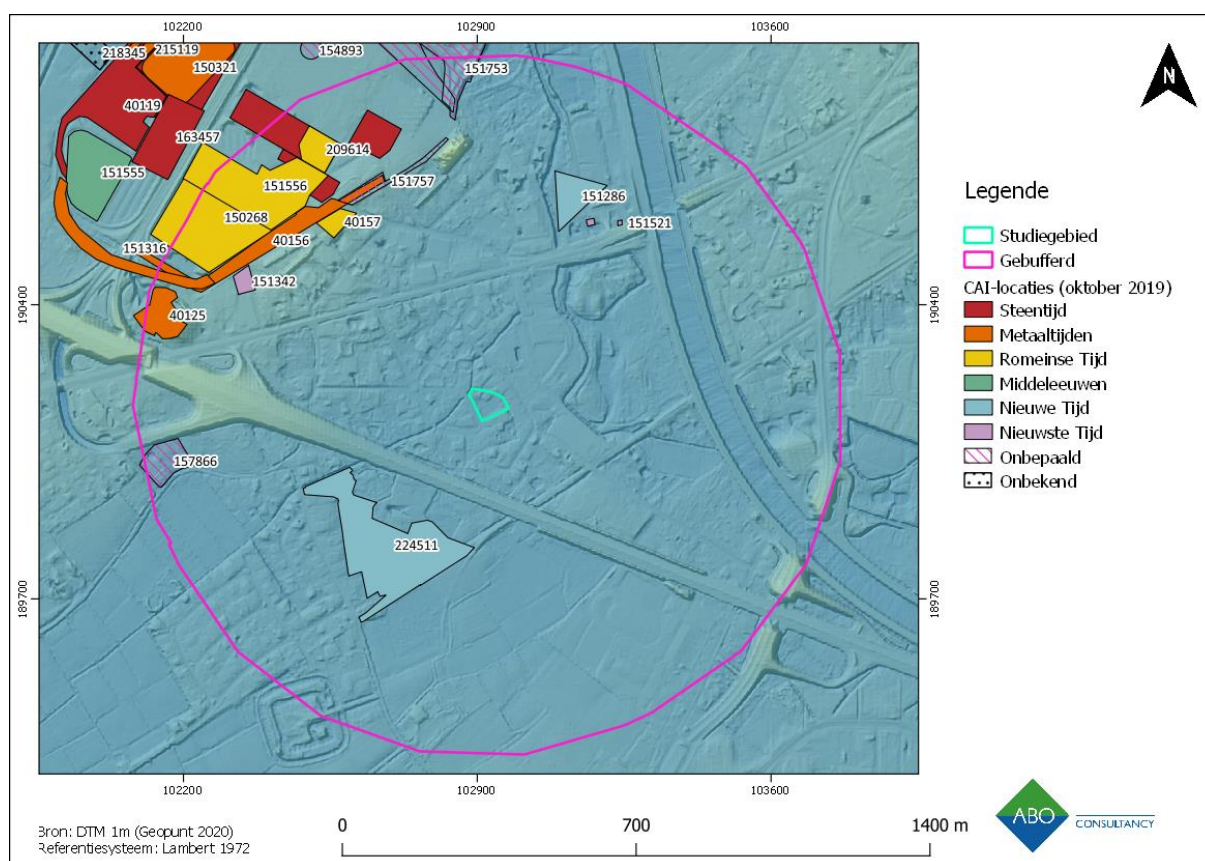
De Putkapel (Heilige Sacramentskapel) werd beschermd als monument met ID 9826 omwille van de historische en volkskundige waarde. Hoewel de kapel verwoest werd bij een brand in 1944 werd het geheel in behoudende stijl terug opgebouwd.

Het Maaltekasteel (ID 10059) werd beschermd als monument omwille van de historische en artistieke waarde. Het gaat hier om een 18de-eeuws lusthof aan de rand van de stad Gent. De neogotische vleugel uit de 19de eeuw is een belangrijk voorbeeld van het werk van architect J. Bethune.

De walgracht, serpentinevijver en brug met toegangspoort bij het Maaltekasteel (ID 10061) werden beschermd omwille van de historische waarde. Het is een voorbeeld van de vijfhoekige omgrachting van een voormalige hoeve en gaat mogelijk terug tot de late middeleeuwen. In de 18de eeuw evolueerde het domein naar een lusthof en in de 19de eeuw werd het park bij het buitenverblijf aangelegd.

Het Maaltepark met een deel van de Maaltebeek en kapelletje werden beschermd als monument omwille van de historische waarde. Het gaat hier om een typisch voorbeeld van een kasteelpark uit de 2de helft van de 19de eeuw.

4.2.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 25: Meldingen in de CAI in de omgeving van het studiegebied (Geoportaal 2019)

Binnen een straal van 800m rond het studiegebied bevinden zich 18 meldingen in de CAI. Deze worden opgelijst in onderstaande tabel en zullen kort besproken worden. De betreffende pagina's uit de CAI waaruit hieronder geciteerd zal worden kunnen worden teruggevonden op de inventaris onroerend erfgoed onder de sectie 'waarnemingsobjecten' (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>).

ID	Omschrijving	Datering	Afstand tot studiegebied
40125	Archeologisch onderzoek	Metaaltijden, Romeinse tijd, nieuwe tijd	750m
40156	Archeologisch onderzoek	Metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, WOI	600m
40157	Archeologisch onderzoek	Romeinse periode, nieuwe tijd	420m
150268	Archeologisch onderzoek	Metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen	630m
151286	Site met walgracht (cartografische studie)	Nieuwe tijd	440m
151316	Archeologisch onderzoek	Metaaltijden, middeleeuwen	950m

151342	Archeologisch onderzoek	WOII	680m
151521	Veldkartering (relict)	WOII	730m
151556	Archeologisch onderzoek	Romeinse tijd, volle middeleeuwen	710m
151753	Archeologisch onderzoek	metaaltijden	670m
151757	Archeologisch onderzoek	Romeinse periode, nieuwe tijd	530m
157866	Cartografische studie: hoeve	Nieuwe tijd	700m
209614	Archeologisch vooronderzoek	Romeinse tijd, nieuwe tijd	640m
224511	Archeologisch vooronderzoek	Steentijd, volle middeleeuwen, nieuwe tijd	275m

Figuur 26: Overzichtstabel CAI in de nabije omgeving

ID 40125

Bij een archeologische opgraving werden op deze locatie sporen van nederzettingen (gebouwplattegronden en spiekers) uit de brons- en ijzertijd teruggevonden. Voor de bronstijd gaat het om een gebouwplattegrond van een 3-schepig gebouw met mogelijk nog een tweede, gelijkaardig gebouw. Uit de ijzertijd dateren 14 spiekers en de restanten van 3 mogelijke hoofdgebouwen. Er werden ook een aantal kuilen aangetroffen waarvan enkele mogelijk voorraadkuilen waren. Uit de Romeinse periode dateren 5 brandrestengraven. Uit de nieuwe tijd tot slot dateert een wegtracé en een kuil

ID 40156

Op deze plaats werden bij een archeologische opgraving sporen uit de metaaltijden aangetroffen. Het gaat hier dan om een circulaire gracht, mogelijk een grafcirkel uit de vroege tot midden-bronstijd. Uit de ijzertijd dateren duidelijke nederzettingssporen, er werd ook een 6-palig gebouw aangetroffen met daarin een grote kuil en een 4-palige spieker. Uit de midden-Romeinse tijd werden een aantal brandrestengraven aangetroffen. Het gaat om 16 brandrestengraven die in 3 clusters kunnen verdeeld worden. Uit de vroege middeleeuwen werden enkele paalsporen aangetroffen. Uit de late middeleeuwen dateert een brede cirkelvormige gracht met 2 onderbrekingen en centraal een kruisvormig spoor. Vermoedelijk gaat het hier om een standaard- of staakmolen. Op de site werden ook diverse types loopgraven aangetroffen die in verband gebracht kunnen worden met het gebruik van de site als militair vliegveld tijdens WOI. Er werden ook munitieresten, een ijzeren koffer en een Belgische helm aangetroffen

ID 40157

Bij een archeologisch onderzoek werden een aantal brandrestengraven uit de Romeinse periode aangetroffen. Uit de nieuwe tijd dateren enkele grachten. Deze bevatten geen dateerbaar materiaal maar kunnen op basis van vulling en aflijning mogelijk in de 15de tot 17de eeuw geplaatst worden.

ID 150268

Bij een opgraving op deze plaats werden uit de ijzertijd paalsporen en een kuil aangetroffen. De paalsporen duiden op een 6-palige en 4-palige constructie, mogelijk gaat het om spiekers. Uit de Romeinse periode dateert een gracht en een drenkkuil die in de nabijheid werd aangetroffen. Er werden uit dezelfde periode ook enkele brandrestengraven gevonden. Een kuil, paalsporen en drie waterputten konden gedateerd worden in de vroege tot volle middeleeuwen.

ID 151286

Op deze locatie werd op de kaart van J. Horenbault (ca. 1619) een site met walgracht vastgesteld. Deze werd reeds vermeld in 1571. Het gaat om een tweeledige walgrachtsite met driehoekige plattegrond die door de gracht in 2 gedeeld wordt.

ID 151316

Bij archeologisch onderzoek werd een groot aantal paalsporen aangetroffen daterend uit de ijzertijd. In de paalsporen kon o.a. een 6-palig gebouw en een 4-palige spieker herkend worden. Er werden drie grachten, waarvan 2 parallel met elkaar aangetroffen. De grachten maken deel uit van een groter systeem van afbakening. Er werden ook meerdere grachten met een vulling uit de middeleeuwen aangetroffen. Eén van deze grachten kon op basis van het aangetroffen aardewerk gedateerd worden in de 10de-11de eeuw.

ID 151342

Bij archeologisch onderzoek werd op deze locatie een 'kompensierscheibe' aangetroffen. Het gaat om een betonnen structuur van 360° waarop het vliegtuigkompas geijkt werd en voor het kalibreren van de radionavigatie. Hierop werd het te ijken vliegtuig verankerd. Door middel van glazen kogellagers op een houten plateau draaide het stel binnen een betonnen sokkel. De resten daarvan waren nog grotendeels bewaard. Aan het einde liep deze Kompensierwaage met een rubberen wiel op een circulaire betonstrook waarop 36 messingplaatjes met cijferaanduidingen waren verwerkt. Per 5° was er een graadaanduiding in het betonvlak.

ID 151521

Op deze plaats stond tot voor kort een bunker uit WOII. Deze fungeerde op basis van uitzicht en grootte mogelijk als kwartierpost. De bunker werd afgebroken begin 21ste eeuw voor de aanleg van een nieuwe tramlijn.

ID 151556

Uit de Romeinse periode dateren een aantal brandrestengraven. Er werd ook een grachtencomplex ontdekt dat mogelijk een oorsprong in de ijzertijd heeft. Uit de volle middeleeuwen dateren meerdere sporenclusters van volmiddeleeuwse nederzettingen.

ID 151753

Op deze locatie werden enkele paalsporen en een greppel uit de ijzertijd aangetroffen.

ID 151757

Op deze locatie werden drie brandrestengraven aangetroffen. Uit de nieuwe tijd dateren een aantal brede lineaire sporen en twee kuilen.

ID 157866

Op de Ferrariskaart bevindt zich op deze locatie een hoeve. Mogelijk gaat deze nog verder terug in de tijd en gaat het om een hoeve die hoorde bij de heerlijkheid Puttenhove.

ID 209614

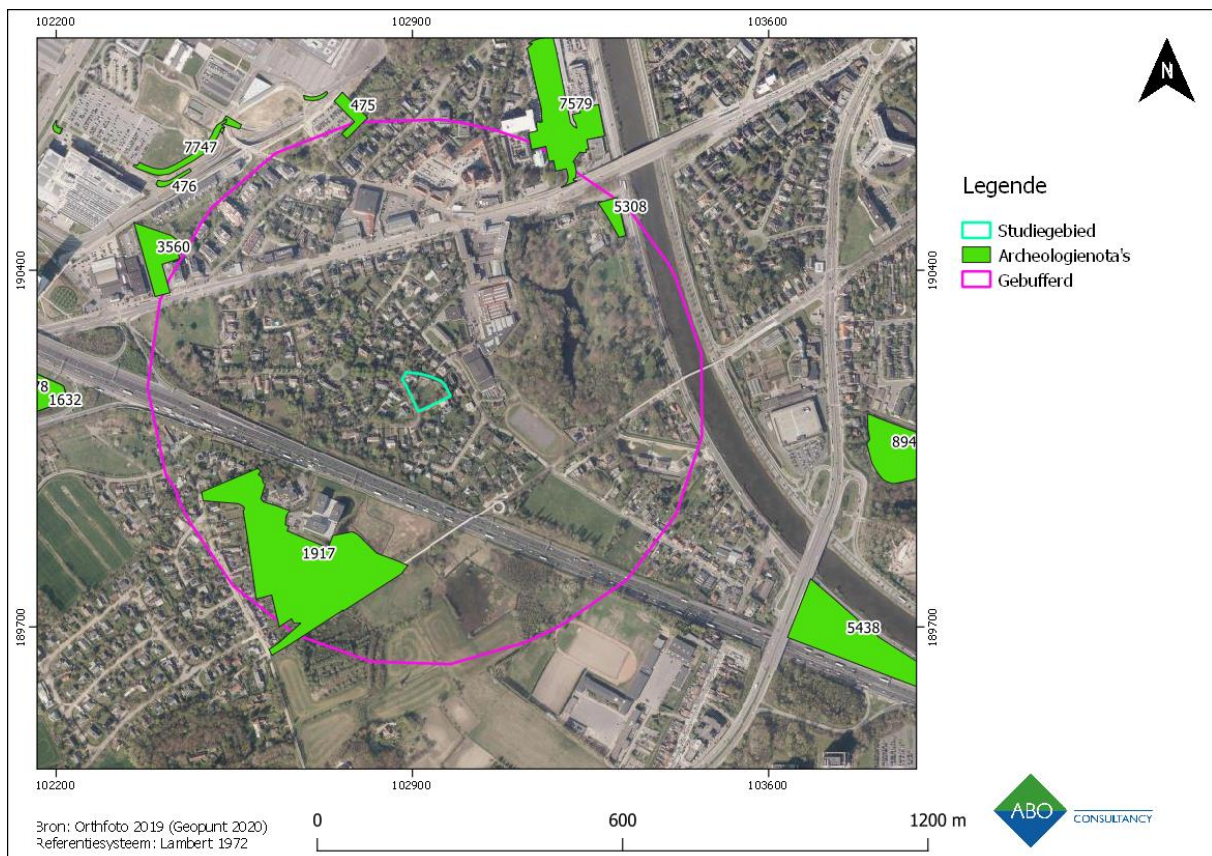
Op deze locatie werden grachten en greppels aangetroffen uit de Romeinse periode die waarschijnlijk deel uitmaken van een breder grachtensysteem.

ID 224511

Bij een vooronderzoek werd op deze locatie een losse vondst uit de steentijd aangetroffen. Het gaat om een afslag die niet nader gedateerd kon worden. Uit de volle middeleeuwen dateert een reducerend gebakken scherf. Uit de nieuwe tijd dateren greppels en grachten, enkele kuilen en paalsporen.

Er bevinden zich geen meldingen in de CAI op dezelfde landschappelijke locatie als het studiegebied, namelijk lager gelegen in het landschap binnen de alluviale vlakte van een beek. Een grote cluster van meldingen kan opgemerkt worden op ca. 800m ten noordwesten van het studiegebied. Hier bevindt zich een hoger gelegen zone, waarbinnen ook het gehucht Maalte werd opgericht. De locatie werd grondig archeologisch onderzocht in de jaren 2000-2010 naar aanleiding van de ontwikkeling van deze zone. Dit leverde dan ook een groot aantal meldingen in de CAI op die voornamelijk dateren uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen. De hoger gelegen ligging van dit gebied maakte het aantrekkelijk voor bewoning, er werden dan ook diverse sporen van nederzettingen uit deze periodes aangetroffen. ID 224511 bevindt zich landschappelijk eveneens lager gelegen binnen het landschap maar is toch ietsje hoger gelegen dan het studiegebied en is bodemkundig ook gunstiger gelegen binnen lemige zandbodems. Hierdoor was het gebied geschikter voor zowel bewoning als landbouw.

4.2.4 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S WAARVAN REEDS AKTE GENOMEN WERD

Figuur 27: Archeologienota's en nota's waarvan akte genomen werd binnen een straal van 50m rond het studiegebied (Geoportaal 2020)

In de omgeving van het studiegebied bevinden zich 5 archeologienota's waarvan reeds akte genomen werd.

De archeologienota met ID 1917 werd opgesteld naar aanleiding van de verkaveling van een terrein. Gezien het een verkaveling betreft en er nog geen dieptes van de werken gekend waren op het moment van schrijven wordt uitgegaan van een maximale verstoring. De bureaustudie kon geen uitspraken doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site waardoor een vooronderzoek d.m.v. proefsleuven werd geadviseerd (Van der Ginst 2017).

De archeologienota met ID 5308 betreft de heraanleg van een verharding ten oosten van het Maaltekesteel. Gezien de bestaande verharding wordt afgebroken en heraangelegd met een minimale impact op het bodemarchief werden geen verdere maatregelen geadviseerd (Stoops 2017).

Naar aanleiding van de uitbreiding van het voormalige kasteel Hanet, de aanleg van nieuwe wegen en tijdelijke parkeerzones op het domein van het ziekenhuis Maria Middelaes werd een archeologienota met ID 7579 opgesteld. Het terrein is reeds verstoord door infrastructuurwerken die reeds plaatsvonden voor het erfgoeddecreet uit 2016. De geplande werken binnen het kader van deze archeologienota zullen volledig plaatsvinden binnen een reeds verstoorde zone waardoor er geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn (Acke B, Bracke M., 2018).

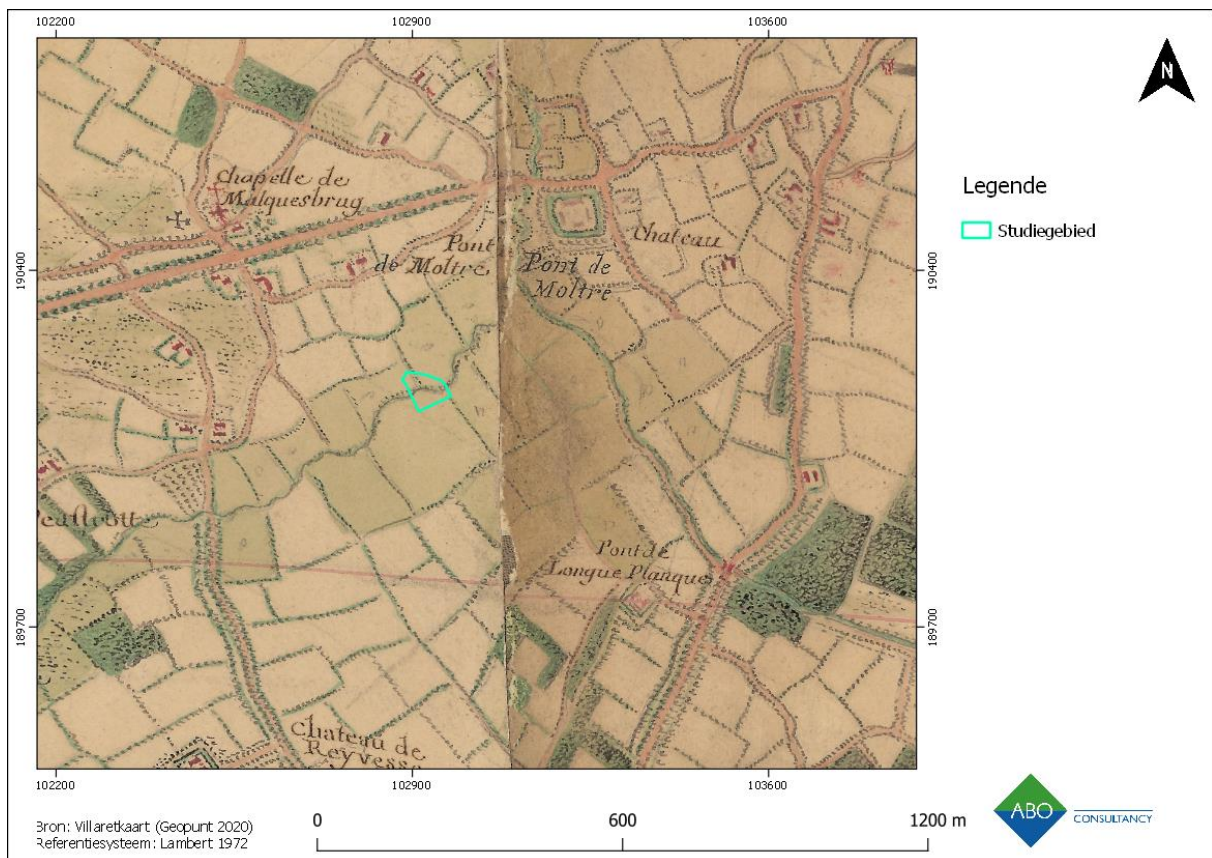
De archeologienota met ID 475 werd opgesteld voor de aanleg van een parkeerzone en kadert binnen het ruimere project van 'The Loop'. De werken voor de aanleg van de parkeerzone werden reeds uitgevoerd en voorafgaand aan de geplande werken voor de volledige zone van The Loop werd het studiegebied binnen het kader van deze archeologienota reeds volledig onderzocht. Er werd echter

een nieuwe omgevingsvergunning aangevraagd na een correctie van de plannen, waardoor de bouwheer ook een archeologienota liet opstellen. Het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek leverde sporen op uit de steentijd, metaaltijden, Romeinse periode, de middeleeuwen en beide wereldoorlogen. Gezien het terrein reeds deel uitmaakte van een opgraving is geen verder onderzoek noodzakelijk (Heynssens 2016).

Wegens de ontwikkeling tot kantorensite van een terrein werd een archeologienota met ID 3560 opgesteld. De ingrepen omhelzen o.a. de aanleg van een ondergrondse parkeergarage die tot 7m diep zal ingeplant worden. Gezien de diepte van de geplande werken, de grootte van het terrein en de afwezigheid van eerdere verstoringen wordt een vooronderzoek d.m.v. proefsleuven aangeraden (Lamberts 2017).

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.3.1 VILLARETKAART (CA. 1745-1748)

Figuur 28: Het studiegebied aangeduid op de Villaretkaart (Geopunt 2020)

Op de Villaretkaart (figuur 28) zien we dat de Grietbeek doorheen het studiegebied stroomt. Deze beek stroomt tegenwoordig net ten noorden van het studiegebied. In de huidige tijd is de loop van deze beek mogelijk rechtgetrokken waardoor deze nu ten noorden van het studiegebied loopt. Op deze kaart zien we dat het studiegebied zich binnen de alluviale vlakte van deze beek bevindt. De ruime omgeving van het studiegebied werd hier ingekleurd als weidegrond, allicht vanwege de drassige ondergrond (cf. ook hst. 3.2).

Ten noordwesten van het studiegebied is de Putkapel (cf. hst. 4.2) aangeduid als 'Chapelle de Malquesbrug'. Ten noordoosten van het studiegebied staat het Maaltebruggekasteel aangeduid als 'chateau Pont de Moltre'. Op enige afstand ten zuiden van het studiegebied is nog net een gedeelte

van het Rijvisschekasteel te zien. We zien op de kaart ook dat de huidige Kortrijksesteenweg reeds gedeeltelijk werd aangelegd. Ter hoogte van het Maaltebruggekasteel wordt de weg terug smaller en meer kronkelend.

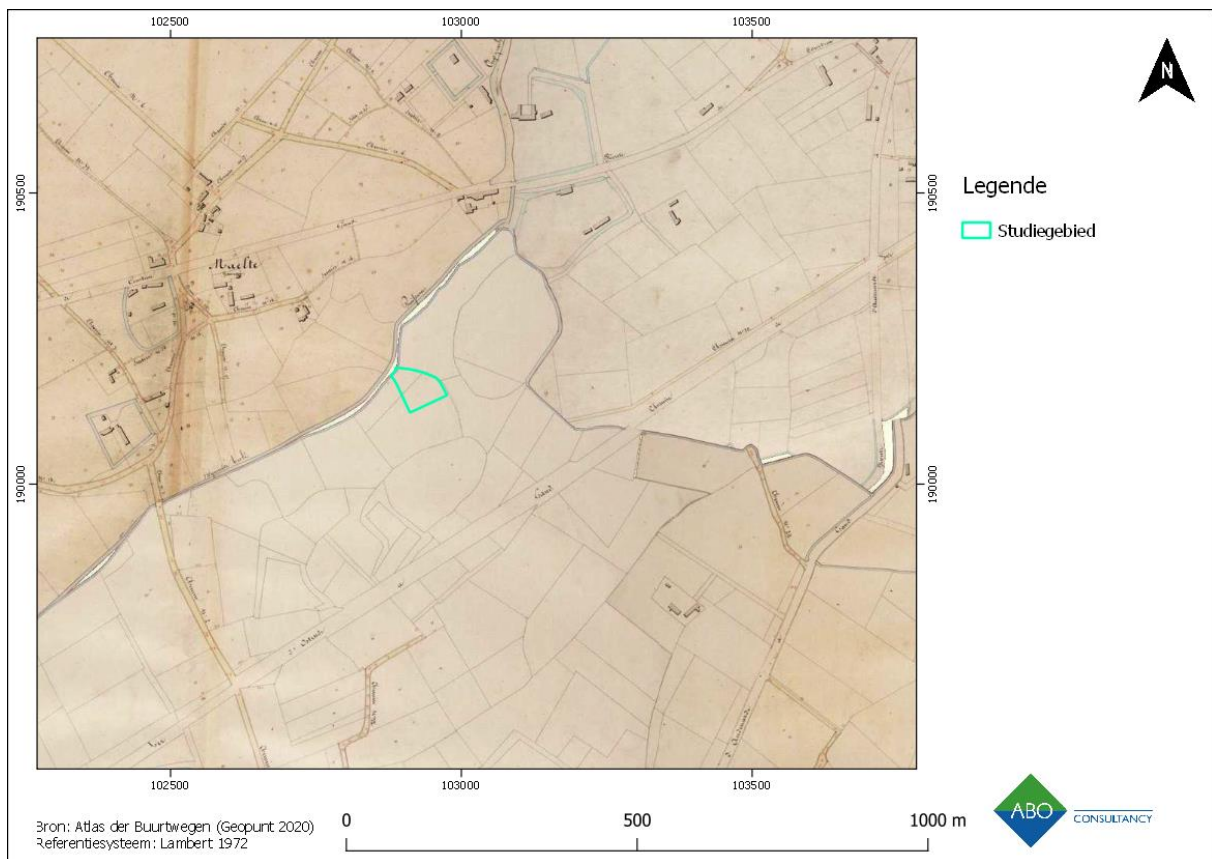
4.3.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1777)

Figuur 29: Het studiegebied aangeduid op de Ferrariskaart (Geopunt 2020)

Op de Ferrariskaart (figuur 29) zien we dat het studiegebied zich net ten zuiden van de Grietbeek bevindt. Het gebied is nog steeds in gebruik als weidegrond en d.m.v. van bomen of struikgewas verdeeld in percelen. De Kortrijksesteenweg ten noorden van het studiegebied is op deze kaart helemaal naar het oosten (tot Gent) doorgetrokken. Ten noordoosten van het studiegebied staat het Maaltebruggekasteel aangeduid als de 'Blauwe Poorte'. Ten noorden van het studiegebied (aan de andere kant van de Kortrijksesteenweg) staat het gehucht Maalte aangeduid. Ten westen van het studiegebied is een tweede gehucht aangeduid, 'Straete'. Nabij het studiegebied is geen bewoning te zien, allicht vanwege de drassige ondergrond.

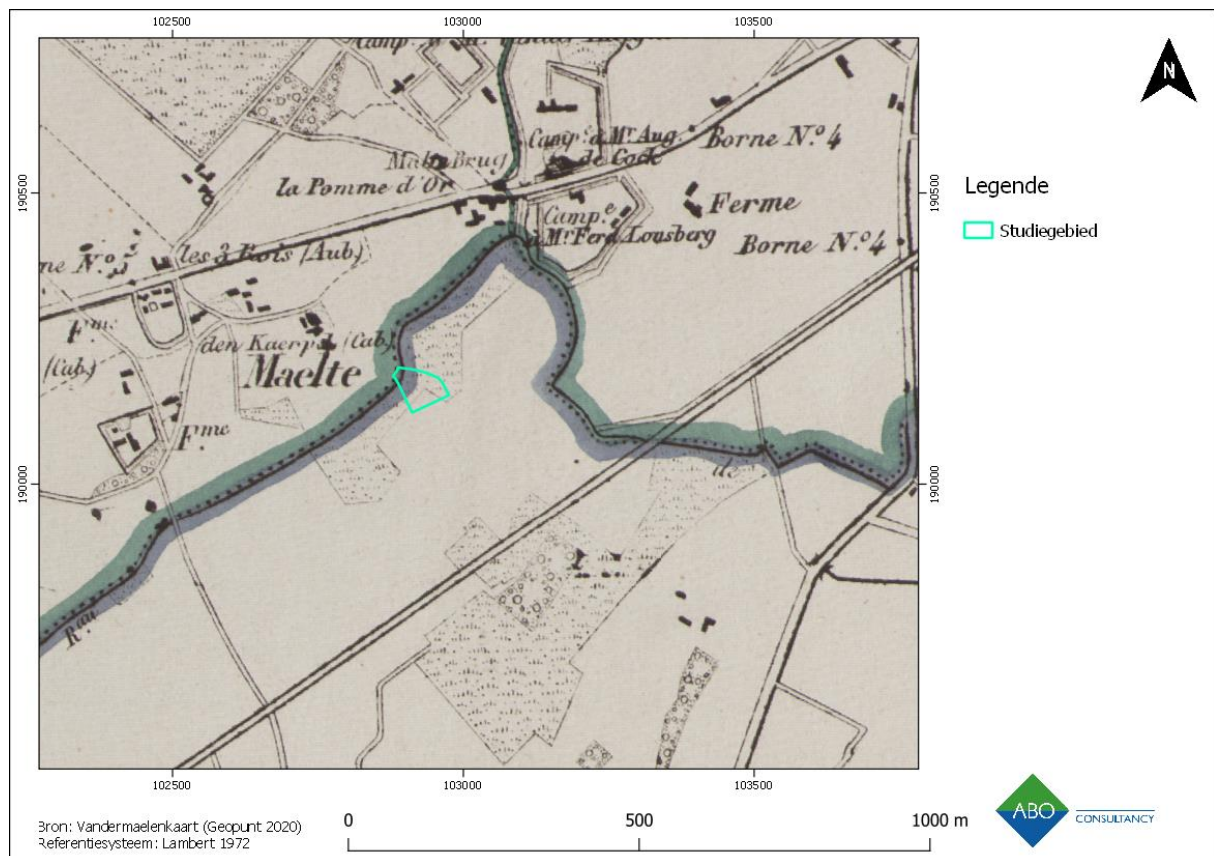
4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

Figuur 30: Het studiegebied aangeduid op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt 2020)

Op de Atlas der Buurtwegen zien we dat het studiegebied zich meteen ten zuiden van de Grietbeek bevindt. Er is nabij het studiegebied geen bewoning aangeduid. Ten noorden van het studiegebied is het gehucht Maalte aangeduid.

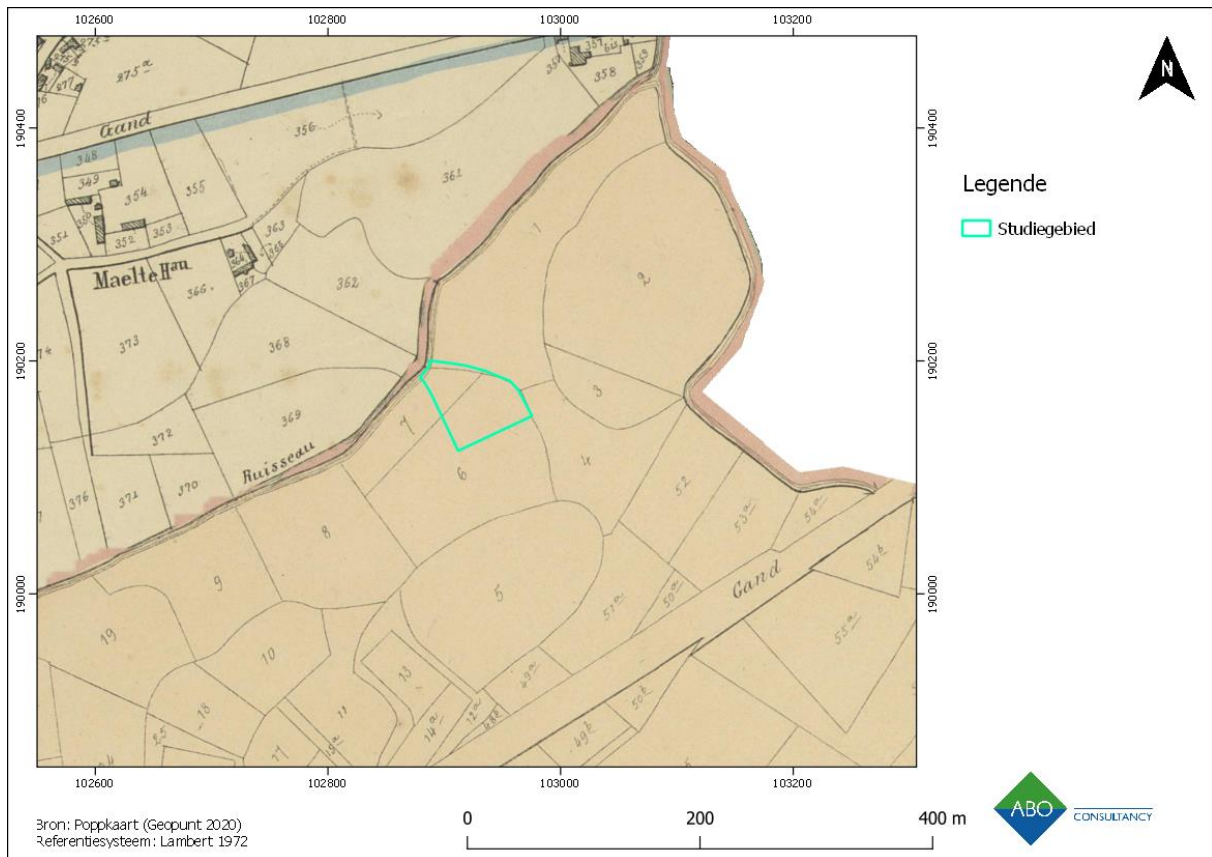
4.3.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op de Vandermaelenkaart (figuur 31) zien we dat het studiegebied zich nog steeds in weidegebied bevindt. Het Maaltebruggekasteel staat hier aangeduid als het buitenhuis (Maison de Campagne) van Ferdinand Lousberg, een industrieel te Gent. Aan de overkant (waar zich tegenwoordig het ziekenhuis Maria Middelaars bevindt) is een tweede 'Maison de Campagne' te zien. Het gehucht Maelte staat aangeduid op deze kaart en is te zien langsheen beide zijden van de Kortrijksesteenweg. Binnen dit gehucht staan enkele boerderijen aangeduid maar ook een groot aantal herbergen in functie van de Kortrijksesteenweg die door reizigers gefrekwenteerd werd.

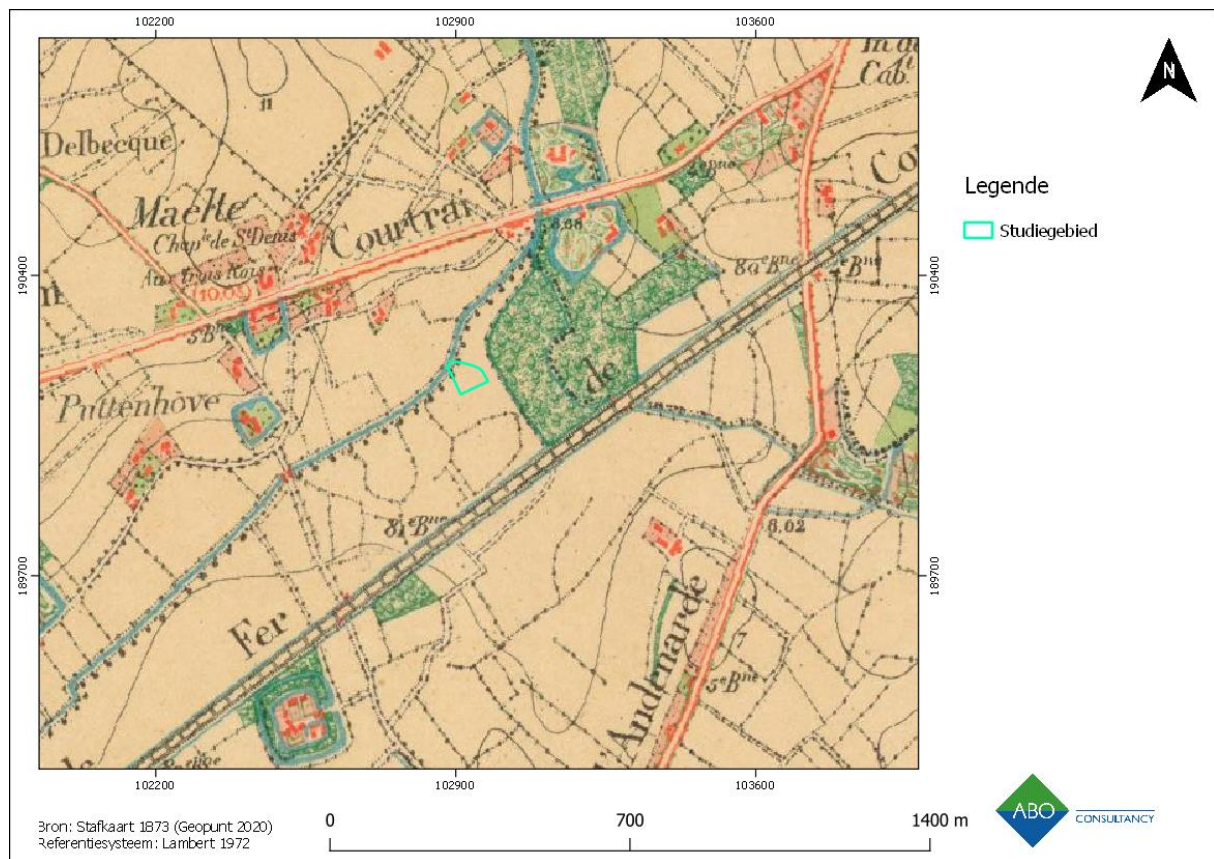
4.3.5 POPP-KAART (CA. 1842-1879)

Figuur 32: Het studiegebied aangeduid op de Popp-kaart (Geopunt 2020)

Op deze kaart (figuur 32) zien we dat er nog steeds geen bewoning is binnen het studiegebied. Ten noordwesten van het studiegebied staat het gehucht Maalte aangeduid. De zone ten oosten van de Rietgracht behoort tot de stad Gent en werd niet weergegeven op deze kaart.

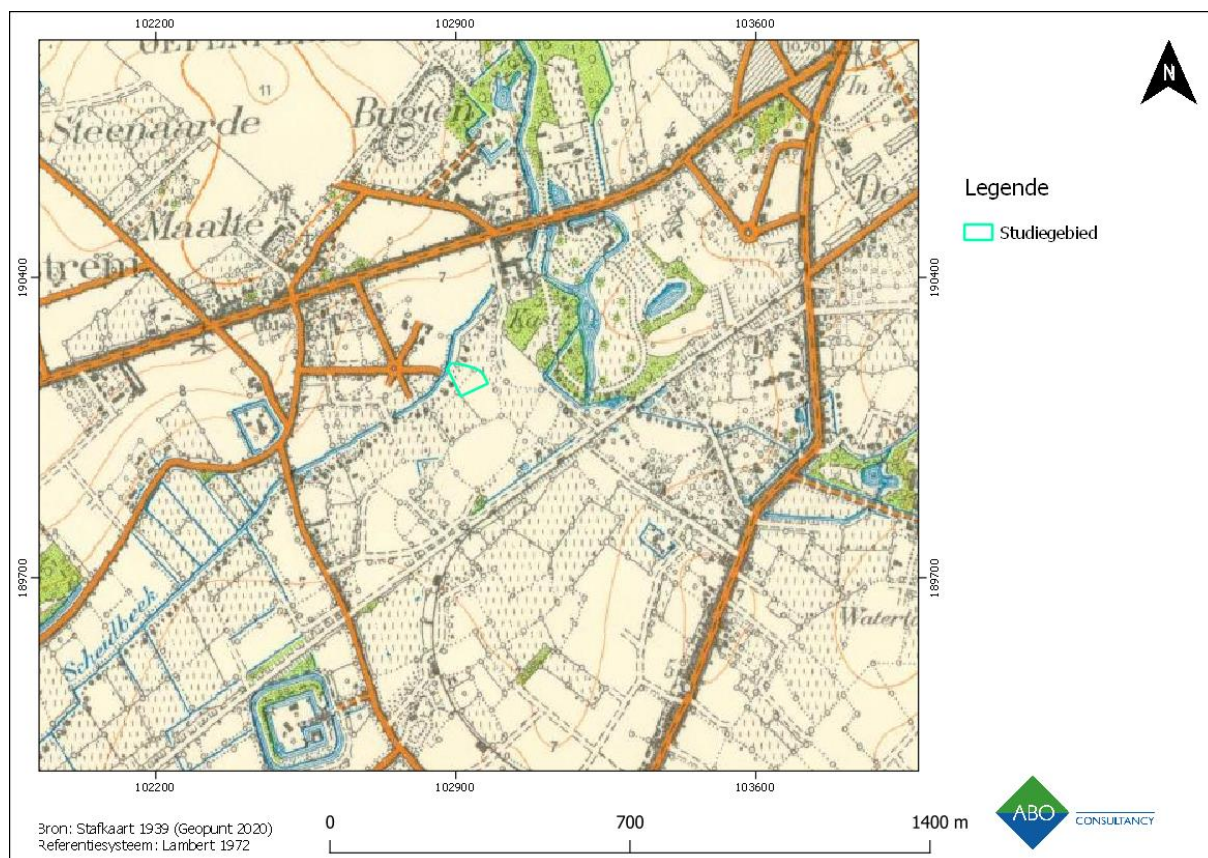
4.3.6 STAFKAART VAN BELGIË (1873)

Figuur 33: Het studiegebied op de stafkaart van België uit 1873 (Cartesius 2020)

Op de stafkaart van België uit 1873 (figuur 33) zien we voor de eerste keer de spoorlijn aangeduid staan. Het kasteel van Rijvissche bevindt zich aan aangrenzend aan de zuidkant van deze spoorlijn. Het studiegebied is ook op deze kaart onbebouwd weergegeven. Het kasteel van Maaltebrugge met park is duidelijk te zien ten oosten van het studiegebied. Er zijn voor het overige geen verschillen met de voorgaande kaarten op te merken. De hoogtelijnen op deze kaart duiden aan dat de locatie waar het gehucht Maalte zich bevindt hoger gelegen is ten opzichte van het omringende landschap.

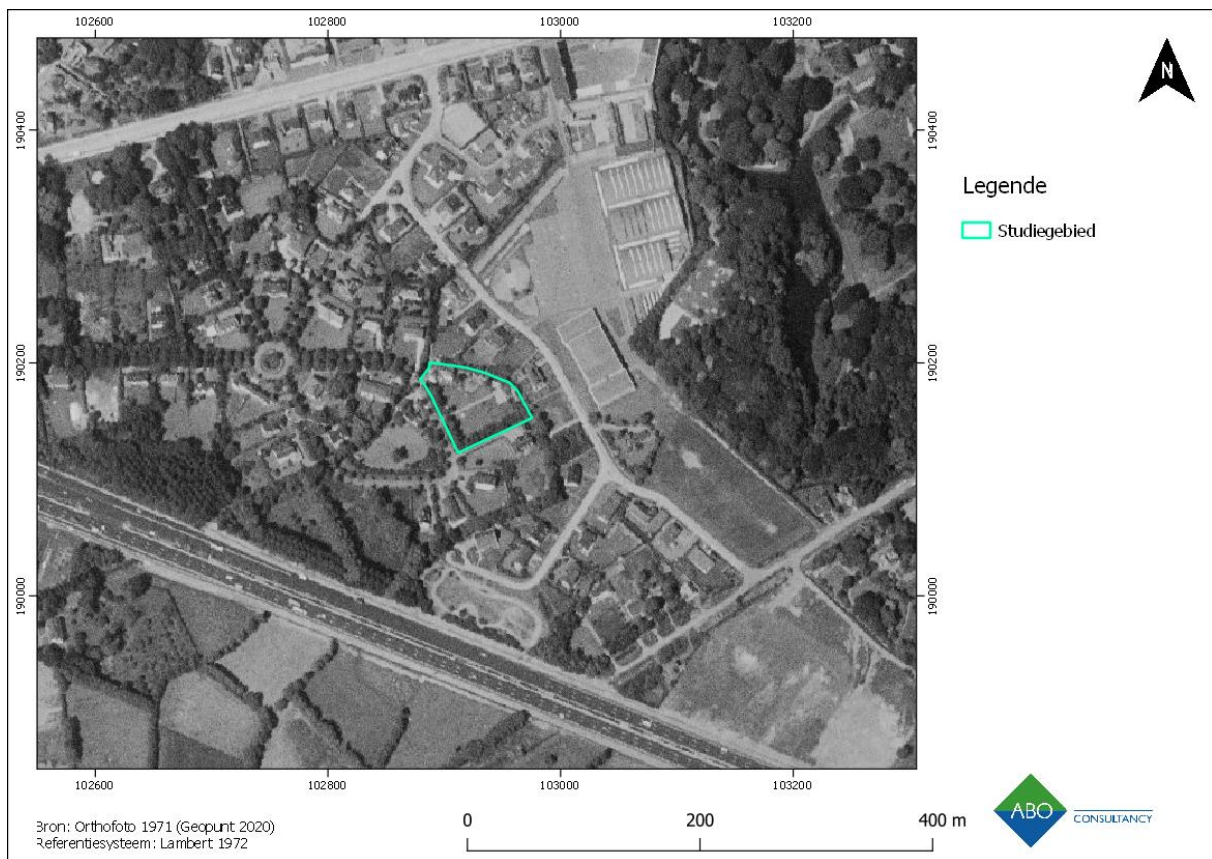
4.3.7 STAFKAART VAN BELGIË (1939)

Figuur 34: Het studiegebied op de stafkaart van België uit 1939 (Cartesius 2020)

Op de stafkaart van België uit 1939 (figuur 34) zien we dat de situatie grotendeels hetzelfde is gebleven. Naast Maalte staan nu ook de gehuchten Bugten en Steenaarde aangeduid. Nabij het studiegebied is nu ook wegenis aangelegd met een rond punt waarop verschillende straten uitkomen. Binnen het studiegebied is nog steeds geen bebouwing te zien.

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

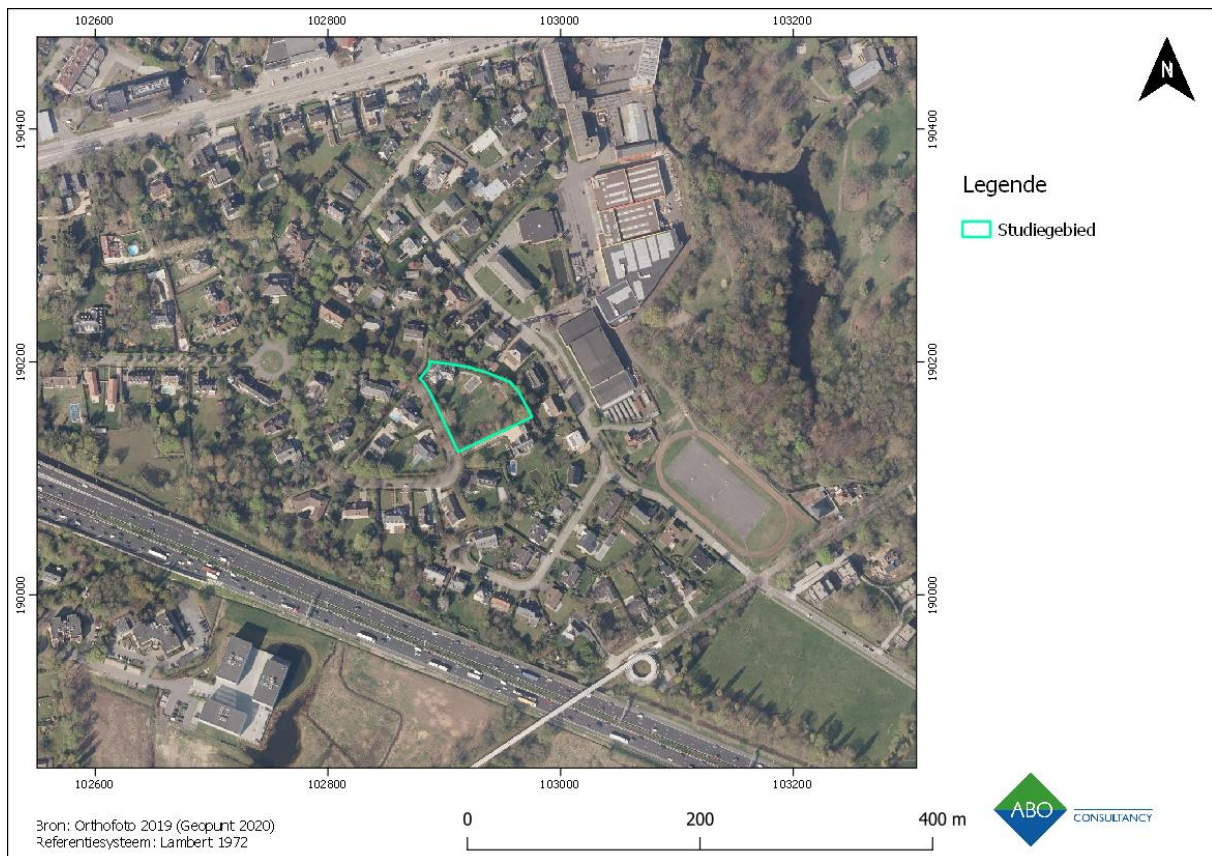
Figuur 35: Het studiegebied aangeduid op een orthofoto uit 1971 (Geopunt 2020)

Op deze orthofoto uit 1971 (figuur 35) is voor het eerst bebouwing te zien binnen het studiegebied. Het gaat hier om de villa met bijgebouwen die zich tot heden nog binnen het studiegebied bevindt. Ook nabij het studiegebied is nu voor het eerst bebouwing te zien. Het gaat voor het overgrote over woningen met tuin. Ten oosten van het studiegebied zijn nu ook voor het eerst de gebouwen van de Don Bosco school te zien. Ten oosten van deze school is het parkbos nabij het kasteel van Maaltebrugge te zien. Ten zuiden van het studiegebied is de autosnelweg te zien.

Figuur 36: Het studiegebied aangeduid op een orthofoto uit 1979-1990 (Geopunt 2020)

Op deze orthofoto (figuur 36), genomen in 1990, is te zien dat de situatie ten opzichte van de vorige orthofoto ongewijzigd is gebleven.

Figuur 37: Het studiegebied aangeduid op de meest recente orthofoto (Geopunt 2020)

Op deze, meest recente, orthofoto (figuur 37) zien we eveneens een grotendeels ongewijzigd beeld. Wel is er nu voor het eerst bebouwing te zien in de vorm van industriegebouwen ten zuiden van de autosnelweg.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

Landschappelijk gezien bevindt het studiegebied zich lager gelegen in het landschap, binnen de alluviale vlakte van een beek. Ten noordwesten van het studiegebied op een afstand van ca. 800m bevindt zich een hoger gelegen zone waarbinnen het gehucht Maalte werd ingeplant. Bodemkundig bevindt het studiegebied zich grotendeels binnen zone **OB**, een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijke bodemtype niet kon achterhaald worden. Er kon echter worden afgeleid dat het studiegebied zich meer dan waarschijnlijk binnen bodemtype **Eep** bevond, een natte, alluviale kleibodem die ongeschikt is voor landbouw.

Op historische kaarten vanaf de 18de eeuw is dan ook te zien dat binnen het studiegebied weilanden voorkomen. Bebouwing komt binnen het studiegebied niet voor. Deze situatie blijft ongewijzigd tot in de 20ste eeuw. Pas vanaf dan worden er in de nabije omgeving van het studiegebied wegen aangelegd en wordt er een woonwijk opgericht. Op de orthofoto uit 1971 is voor het eerst bewoning binnen het studiegebied te zien. Het gaat hier om de huidige bebouwing.

De meldingen in de CAI bevinden zich niet binnen dezelfde bodemkundige en landschappelijke gesteldheid als het studiegebied. Een grote cluster met meldingen uit de metaaltijden, Romeinse tijd en middeleeuwen valt waar te nemen binnen het gehucht Maalte in een hoger gelegen zone. Dit gebied werd uitgebreid onderzocht in recente tijden waarbij sporen van nederzettingen uit bovengenoemde periodes werden teruggevonden. De enige melding die zich landschappelijk op dezelfde locatie bevindt als het studiegebied heeft een veel betere bodemgesteldheid en is geschikt voor landbouwactiviteiten. Hier werden sporen van landbouw en mogelijk bewoning teruggevonden. Een vergelijking met het studiegebied kan echter niet gemaakt worden gezien de zeer drassige bodemgesteldheid binnen het studiegebied die zorgt voor een onaantrekkelijk gebied voor zowel landbouw als bewoning.

Op basis van de landschappelijke ligging, de meldingen in de CAI en de historische kaarten wordt het archeologisch potentieel ingeschat als laag. De natte bodem en lager gelegen ligging duiden er op dat dit gebied voornamelijk een gebruik als weidegrond kende. Een stelling die wordt onderschreven door de historische kaarten. Bewoning binnen het studiegebied komt er pas tijdens de 20ste eeuw in het kader van de ontwikkeling van het gebied als woonzone nabij Gent.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

In de toekomst zal de bebouwing op het terrein gesloopt worden. Een 16-tal bomen langsheen de westzijde en ten westen van het bijgebouw zullen gerooid worden. Na de sloop worden twee meergezinswoningen ingeplant binnen het studiegebied. Binnen het studiegebied wordt het hoofd- en bijgebouw gesloopt. Of er kelders zijn is niet gekend. Ook het zwembad, een vijver en een ongefundeerd tuinhuis zullen verdwijnen. Na de sloopwerken zal het terrein met ca. 60cm worden opgehoogd om wateroverlast in de toekomst te vermijden.

Op het terrein worden vervolgens twee meergezinswoningen (blok A en blok B) gebouwd. Deze bestaan uit 3 bouwlagen, er wordt geen ondergronds niveau voorzien. De fundering bestaat in beide gevallen uit een betonplaat die op ca. 85m-mv diepte zal worden ingegraven. Ongeveer in het midden van het terrein tussen beide appartementsgebouwen komt een wadi. Deze zal worden ingegraven tot op een diepte van ca. 1,20m-mv. Voor het overige zullen nog 3 bomen worden aangeplant in het noordelijke gedeelte van het terrein. Deze ingreep zal een lokale verstoring van ca. 1m-mv met zich meebrengen. De verharding voor de parkeerplaatsen en rondom de gebouwen zal ca. 50cm-mv diep ingeplant worden. Al deze dieptes zijn berekend t.o.v. de nieuwe nulpas. T.o.v. het huidige maaiveld gaat het dus om 25cm-mv voor de fundering van de gebouwen, 0,60m-mv voor de wadi en ca. 40cm-mv voor de bomen. Voor de verharding zal de verstoring niet tot op het oorspronkelijke maaiveld komen.

De bedreiging van de archeologische waarden op het terrein is dus tweeledig, enerzijds zal het terrein gedeeltelijk worden opgehoogd wat kan zorgen voor compactie. Deze compactie kan veroorzaakt worden door het volume grond nodig voor de ophoging maar ook door de zware machines die zullen gebruikt worden om de grond te verdelen en het terrein te nivelleren. Anderzijds zal de fundering van de twee meergezinswoningen en de aanleg van de wadi ook zorgen voor een verstoring van de ondergrond. De verstoring door uitgraving blijft echter vrij beperkt gezien de voorafgaandelijke ophoging van het terrein.

De lagergelegen, drassige ligging van het studiegebied zorgt voor een laag archeologisch potentieel. Op basis van de bodemgesteldheid en de historische kaarten wordt een continu gebruik als weideland tot de 20ste eeuw vooropgesteld, wat zorgt dat er weinig potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig is.

5.3 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de sloop van de bestaande bebouwing en de bouw van twee meergezinswoningen.

Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre deze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Uit het historische, landschappelijke en archeologische onderzoek (hst. 3 en 4) blijkt dat het studiegebied zich in een drassige lagergelegen zone bevindt die deel uitmaakt van de alluviale vlakte van de Grietbeek. Bodemkundig bestaat het studiegebied quasi volledig uit bodemtype **OB** maar op basis van de bodemkaart kon afgeleid worden dat het studiegebied vermoedelijk binnen bodemtype **Eep** valt, een natte alluviale kleibodem, ongeschikt voor landbouw. Op historische kaarten is dan ook tot de 20ste eeuw een continu gebruik als weidegrond te zien. Pas vanaf de 20ste eeuw wordt het gebied ontwikkeld als woonzone, binnen het studiegebied is de huidige bebouwing te zien.
- 2) De toekomstige werken bestaan uit de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van twee meergezinswoningen. Het terrein zal met 60cm worden opgehoogd om wateroverlast te vermijden. De fundering bestaat in beide gevallen uit een betonplaat die op ca. 85m-mv diepte zal worden ingegraven. Ongeveer in het midden van het terrein tussen beide appartementsgebouwen komt een wadi. Deze zal worden ingegraven tot op een diepte van ca. 1,20m-mv. Voor het overige zullen nog 3 bomen worden aangeplant in het noordelijke gedeelte van het terrein. Deze ingreep zal een lokale verstoring van ca. 1m-mv met zich meebrengen. De verharding voor de parkeerplaatsen en rondom de gebouwen zal ca. 50cm-mv diep ingeplant worden. Al deze dieptes zijn berekend t.o.v. de nieuwe nulpas. T.o.v. het huidige maaiveld gaat het dus om 25cm-mv voor de fundering van de gebouwen, 0,60m-mv voor de wadi en ca. 40cm-mv voor de bomen. Voor de verharding zal de verstoring niet tot op het oorspronkelijke maaiveld komen.
- 3) Er is een laag archeologisch potentieel gezien het terrein op basis van de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid ongeschikt was voor zowel landbouw als bewoning in vroegere tijden. Het gebruik als weiland, zoals te zien op de historische kaarten zal weinig sporen hebben nagelaten. Er is weinig potentieel tot kennisvermeerdering, de verstoring wordt voornamelijk veroorzaakt door compactie en gezien de onaantrekkelijke zone waarbinnen het studiegebied zich bevond is er ook weinig archeologisch potentieel.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt dan ook **geen verder vooronderzoek** geadviseerd.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		28 augustus 2020
Toon Moeskops	Business Unit Manager		28 augustus 2020
Jan Coenaerts	Archeoloog / Kwaliteitsverantwoordelijke		28 augustus 2020

7 BIBLIOGRAFIE

Acke B., Bracke M., Archeologienota Gent AZ Maria Middelaes. Zelzate: Acke & Bracke bvba.

Bogemans F., Baeteman C., 2006: Toelichtingen bij de Quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

CadGIS 2020: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 1 april 2020).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2020.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2020: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 16 mei 2017).

Geopunt Vlaanderen 2020: Basiskaarten (Luchtfoto 2019, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 16 maart 2020).

Geopunt Vlaanderen 2020: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 16 maart 2020).

Geopunt Vlaanderen 2020: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 2 april 2020).

Heynssens N., 2016. Sint-Denijs-Westrem – The Loop, P+R Parking. Adegem: De Logi & Hoorne bvba.

Hoorne J., 2009. Sint-Denijs-Westrem, Adolphe Pégoudlaan: Archeologisch onderzoek The Loop, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2000-2009. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 3, pp. 126-165

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2020.

Lamberts M., 2017. Archeologische evaluatie van het bodemarchief langsheen de Kortrijkse Steenweg 1082-1084 te Sint-Denijs-Westrem. Gent: ABO nv.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 2 april 2020).

Stoops G., 2017. Vooronderzoek Gent-Zwijnaarde, P+R Maaltebruggepark. Gent: De Zwarte Doos

Van der Ginst V., 2017. Archeologienota: het archeologisch vooronderzoek aan de Rijvisschestraat te Zwijnaarde. Tienen: Studiebureau Archeologie.

Van Ranst E. & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.